

Drög að handbók um öryggi og velferð barna í grunnskólum

(ath! prófarkalestur þegar athugasemdir hafa borist)

Efnisyfirlit

1	Lög, reglugerðir, námskrár og fleira sem gildir um grunnskóla.....	7
2	Velferð barna og ungmenna.....	8
2.1	Sýn skólans á velferð.....	8
2.2	Forvarnir.....	11
2.3	Réttur barna.....	12
2.4	Tilkynningaskylda til barnaverndarnefnda.....	12
2.5	Skólabragur.....	13
2.6	Starf skóla gegn einelti.....	13
2.6.1	Leikskólinn.....	13
2.6.2	Grunnskólinn.....	13
3	Netöryggi.....	15
4	Slysavarnir og líkamlegt öryggi.....	16
4.1	Forvarnir og fræðsla.....	16
4.1.1	Fræðsla starfsmanna um öryggismál.....	16
4.2	Öryggisferlar og viðbragðsáætlanir.....	17
4.2.1	Hlutverk og ábyrgð.....	17
4.2.2	Reglubundnar æfingar á öryggisferlum.....	17
4.2.3	Tegundir viðbragðsáætlana.....	17
4.2.4	Grunnupplýsingar um nemanda vegna slysa og bráðaveikinda.....	18
4.2.5	Nauðsynlegar upplýsingar um barn vegna slysa og bráðaveikinda:.....	18
4.3	Sjúkrakassi.....	19
4.3.1	Notkunarreglur sjúkrakassa.....	19
4.3.2	Listi yfir innihald sjúkrakassa.....	19
4.4	Öryggisatriði í upphafi skólagöngu í nýjum skóla.....	20
5	Öryggi í námsumhverfi.....	21
5.1	Fyrirbyggjandi aðgerðir.....	21
5.1.1	Starfsmenn.....	21
5.1.2	Skólastofur.....	21
5.1.3	Hávaði.....	21
5.1.4	Matmálstímar.....	22

5.1.5	Húsgögn.....	22
5.1.6	Hurðir, hurðapumpur og klemmuvarnir.....	22
5.1.7	Opnanleg fög.....	23
5.1.8	Gluggakistur.....	23
5.1.9	Gardínubönd.....	23
5.1.10	Miðstöðvarofnar, rafmagnsofnar, blöndunartæki og heitt vatn.....	23
5.1.11	Stigar og tröppur.....	23
5.1.12	Salerni.....	24
5.1.13	Eldhús.....	24
5.1.14	Eiturefni og eitraðar plöntur.....	24
5.1.15	Rafmagnsöryggi.....	24
5.1.16	Kerti og eldfim efni.....	24
5.2	Námsgögn og leikföng.....	24
5.2.1	CE merkingar.....	25
5.3	Íþróttahús.....	25
5.3.1	Ábyrgð íþróttakennara.....	25
5.4	Sund.....	25
5.4.1	Ábyrgð skólustjóra og sundkennara.....	25
5.5	Námsumhverfi úti.....	26
5.5.1	Starfsmenn.....	26
5.5.2	Lýsing.....	26
5.5.3	Ljósastaurar, girðingar og hlið úr járn.....	27
5.5.4	Ruslaskýli, tunnur og gámar.....	27
5.5.5	Hjólastandar.....	27
5.5.6	Umferð og bílastæði við skólalóð.....	27
5.5.7	Göngu- og hjólaleiðir barna í skólann.....	27
5.5.8	Akstur með aðföng og önnur umferð á skólalóðinni.....	27
5.5.9	Göngustígar og gangstéttar.....	28
5.5.10	Tröppur, rampar og handrið.....	28
5.5.11	Hálka.....	28
5.5.12	Leikvallatæki.....	28
6	Eftirlit.....	29
6.1	Innra eftirlit.....	29
6.1.1	Eftirlit starfsmanna.....	30
7	Öryggi í skólaferðalögum.....	31

7.1	Strætisvagna- og rútuferðir	31
7.2	Bátsferðir	31
7.3	Akstur með börn í bílum starfsmanna.....	31
8	Slys.....	32
8.1	Að hefja skyndihjálpar og sinna barni þar til sjúkrabíll kemur	32
8.1.1	Að koma ró á svæðið - Hinn slasaði gengur alltaf fyrir.....	32
8.2	Fyrstur á slysstað	33
8.3	Fjögur skref skyndihjálpar	33
8.4	Greiningarstig áverka	33
8.5	Hringt á sjúkrabíl og sjúkrakassi sóttur	34
8.6	Hvernig á að hringja í Neyðarlínuna - 112	34
8.7	Viðbrögð gagnvart vitnum og öðrum börnum á slysstað.....	34
8.8	Tilkynning til foreldra um slys á barni	35
8.8.1	Slys sem ekki eru talin lífshættuleg	35
8.8.2	Lífshættulegt ástand.....	35
8.9	Eftir slys	36
8.9.1	Skráning slysa í skólum	36
8.9.2	Hvenær á að skrá slys í skóla?	36
8.9.3	Að hverju þarf að gæta þegar skráð er?.....	36
8.9.4	Undirritun foreldra á slysaskráningarblaðið og afrit af því	36
8.9.5	Hvað er gert við slysaskráningarblöðin?.....	37
8.10	Lögregluskýrsla	37
8.10.1	Slys á börnum sem gera skal lögregluskýrslu um:	37
8.11	Endurskoðun öryggismála eftir slys.....	38
8.11.1	Viðtal við foreldra eftir alvarlegt slys.....	38
8.11.2	Skólaráð og foreldrafélag	39
8.12	Tilkynning á slysi - Hvert ber að tilkynna?	39
8.12.1	Tilkynning til rekstraraðila	39
8.12.2	Heilbrigðiseftirlit.....	39
8.12.3	Tilkynningar til tryggingafélaga	40
9	Almannavarnir og viðbrögð við eldvörnum og náttúruvá	41
9.1	Rýming.....	41
9.2	Eldvarnir	42
9.3	Náttúruvá	42
9.3.1	Loftgæði og svifryk	42

9.3.2	Eldgos	42
9.3.3	Eldingar	43
9.3.4	Fárviðri.....	43
9.3.5	Jarðskjálftar	43
	Viðbrögð við jarðskjálfta	43
9.3.6	Snjóflóð og aurskriður	44
9.3.7	Jökulhlaup.....	44
9.3.8	Flóðbylgjur	44
10	Viðaukar.....	45
10.1	Tillaga að gátlista fyrir umsjónarkennara vegna eineltismáls	46
10.2	Tillaga að viðbrögðum og vinnuferli starfsfólks grunnskóla við samskiptavanda og einelti .	48
10.3	Tillaga að skráningarblaði vegna eineltis.....	49
10.4	Tillaga að skráningu á úrvinnslu eineltismála	50
10.5	Tillaga að spurningalistum um viðhorf, líðan og aðstæður nemenda.....	51
10.5.1	Kennarar	51
10.5.2	Allir starfsmenn	52
10.5.3	Foreldrar	53
10.5.4	Nemendur Aðstæður í skólanum	55
10.5.5	Nemendur Samskipti	56
10.5.6	Nemendur Um ábyrgð	58
10.5.7	Nemendur Nám og námsaðstoð	59
10.5.8	Tillaga að verklagsreglum sveitarfélaga um tilkynningu til foreldra vegna alvarlegra eða lífshættulegra slysa á börnum	61
10.5.9	Tillaga að eyðublaði vegna grunnupplýsinga um nemanda vegna slysa og bráðaveikinda	62
10.5.10	Tillaga að skipulagi við undirbúning ferða á vegum skóla	64
10.5.11	Tillaga að verklagi við strætisvagnaferðir	65
10.5.12	Tillaga að slysaskráningablaði fyrir skóla.....	66
10.5.13	Tillaga að verklagsreglum sveitarfélaga um tilkynningu til foreldra vegna alvarlegra eða lífshættulegra slysa á börnum	68
10.5.14	Nokkur góð ráð um gönguleiðir barna í skólann.	69

Kynning á handbók um öryggi og velferð barna í grunnskólum

Handbókin er unnin í samvinnu mennta- og menningarmálaráðuneytis og Sambands íslenskra sveitarfélaga með hliðsjón af [reglugerð um gerð og búnað grunnskólahúsnæðis og skólalóða nr. 657/2009](#). Í reglugerðinni segir að sveitarstjórn skuli útbúa handbók fyrir starfsfólk grunnskóla með leiðbeinandi reglum um öryggi barna og slysavarnir í grunnskólum. Leiðbeiningar þessar skulu grundvallaðar á gildandi lögum og reglugerðum um öryggis-, skipulags- og byggingarmál og samræmdum starfsleyfis-skilyrðum fyrir grunnskóla, sbr. lög nr. 7/1998 um hollustuhætti og mengunarvarnir, með síðari breytingum. Leiðbeiningar þessar skulu staðfestar af sveitarstjórn sem jafnframt skal sjá um að þær séu aðgengilegar almenningi á heimasíðu skólans eða sveitarfélagsins eða með öðrum hætti og kynntar í skólasamfélaginu. Sambandi íslenskra sveitarfélaga og menntamálaráðuneyti ber að móta leiðbeiningar um gerð slíkrar handbókar. Handbókin er mun ítarlegri en reglugerðin segir til um og er það gert til að auðvelda sveitarstjórnnum að uppfylla ákvæði reglugerðarinnar.

Handbókin er ætluð sveitarstjórnnum, rekstraraðilum, skólastjórnendum, kennurum og öðrum sem starfa í grunnskólum til stuðnings við gerð öryggishandbókar, öryggisáætlana og viðbragðsáætlana fyrir grunnskóla. Handbókina má nýta í heild sinni eða nýta þá þætti sem henta hverju sinni. Mikilvægt er að í öryggishandbók fyrir starfsfólk grunnskóla sé tæpt á öllum þeim þáttum sem koma fram í handbók þessari.

Handbókin er fyrst og fremst ætluð sem uppflettirit til að auðvelda notendum að fylgja eftir þeim lögum og reglugerðum sem gilda um grunnskólann og umhverfi hans.

Uppsetningu handbókarinnar er ætlað að auðvelda notendum að finna upplýsingar um hina mismunandi þætti öryggismála. Markmiðið með handbókinni er að setja fram á aðgengilegan hátt upplýsingar um öll öryggisatriði sem huga þarf að í daglegum rekstri og starfi grunnskóla.

Handbókinni er skipt í 10 meginkafla, hverjum meginkafla er síðan skipt í undirkafla til að auðvelda leit að sértækum þáttum. Meginkaflar handbókarinnar eru:

- Lög, reglugerðir og námskrár sem gilda um grunnskóla
- Velferð barna og ungmenna
- Netöryggi
- Forvarnir og fræðsla
- Öryggi í námsumhverfinu
- Öryggi í ferðum á vegum grunnskóla
- Eftirlit
- Slys
- Almannavarnir og eldvarnir
- Viðaukar

Handbókinni er ætlað að vera rammi um sameiginlega vinnu allra í skólasamfélaginu að velferð nemenda og byggir á efni sem Herdís Storgaard og Þorlákur Helgason unnu fyrir mennta- og menningarmálaráðuneyti.

Ávarp ráðherra

Í þessari rafrænu handbók sem unnin er á grundvelli laga um leikskóla nr. 90/2008, laga um grunnskóla nr. 91/2008 og reglugerða við lögina, er að finna leiðbeiningar fyrir sveitarstjórnir, rekstraraðila, skólastjórnendur, kennara og aðra sem starfa í grunnskólum um velferð og öryggi barna og ungmenna í grunnskólum. Handbókin fjallar um mikilvægi ýmis konar forvarna með það fyrir augum að tryggja sem best öryggi og velferð barna og ungmenna ásamt því hvernig skuli bregðast við slysum og áföllum af ýmsu tagi sem geta komið upp í daglegu starfi grunnskóla. Handbókin fjallar um andlega og líkamlega velferð og öryggi nemenda og felur í sér tillögur að verkferlum til að takast á við ýmis mál sem upp geta komið. Hún er enn fremur hugsuð sem leiðarvísir um hvernig unnið skuli að forvörnum til að skapa sem öruggast skólaumhverfi. Handbókin hefur einnig upplýsingargildi fyrir foreldra og fjölskyldur grunnskólabarna.

Mikilvægt er að allir sem að málefnum grunnskóla koma geri sér grein fyrir að umhverfi og starfshættir grunnskóla eiga að tryggja að öllum nemendum líði sem best og að þau upplifi öryggi í daglegu starfi skóla. Almenn velferð og öryggi barna og ungmenna þarf að vera leiðarljós í rekstri og allri starfsemi grunnskóla og hvergi má slá af kröfum í þeirri viðleitni að tryggja að svo sé. Eins er afar brýnt að viðbrögð séu markviss og fumlaus þegar slys eða önnur áföll eiga sér stað.

Ég ber þá von í brjosti að þessi handbók nýtist vel og þjóni þeim tilgangi sem henni er ætlaður.

1 Lög, reglugerðir, námskrár og fleira sem gildir um grunnskóla

[Aðalnámskrá grunnskóla](#)

Barnalög nr. 76/2003

Barnaverndarlög nr. 80/2002

Byggingarreglugerð nr. 112/2012

Lög um almannavarnir nr. 82/2008

[Lög um grunnskóla nr. 91/2008](#)

Lög um samning Sameinuðu þjóðanna um réttindi barnsins (Barnasáttmálann) nr. 19/2013

Lög um öryggi vöru og opinbera markaðsgæslu nr. 134/1995.

Reglugerð um ábyrgð og skyldur aðila skólasamfélagsins í grunnskólum nr. 1040/2011

Reglugerð um hollustuhætti nr. 941/2002

Reglugerð um mat og eftirlit í grunnskólum og upplýsingaskyldu sveitarstjórna um skólahald nr. 658/2009

Reglugerð um meðhöndlun úrgangs nr. 737/2003.

Reglugerð um notkun öryggis- og verndarbúnaðar í ökutækjum nr. 348/2007

[Reglugerð um gerð og búnað grunnskólahúsnæðis og skólalóða nr. 657/2009](#)

Reglugerð um öryggi leikfanga og hættulegar eftirlíkingar nr. 408/1994

Reglugerð um öryggi leikvallatækja og leiksvæða og eftirlit með þeim nr. 942/2002

Reglur um skólaakstur í grunnskóla nr. 656/2009.

Stjórnarskrá Lýðveldisins Íslands nr. 33/1944, með síðari tíma breytingum

[Leiðbeiningar Sambands íslenskra sveitarfélaga á grundvelli 13. gr. reglugerðar um ábyrgð og skyldur aðila skólasamfélagsins í grunnskólum .](#)

2 Velferð barna og ungmenna

Skólinn er gríðastaður barnanna og mikil ábyrgð hvílir á starfsfólki að búa börnum vellíðan og öryggi í daglegu starfi. Velferð allra er sameiginlegt verkefni en félagsleg staða nemenda og starfsmanna er ólík. Það er mikilvægt að nemandi njóti bernskunnar og eigi góðar minningar úr skóla.

Þegar fjallað er um velferð nemenda er horft til þriggja þátta:

- Félagslegt öryggi nemenda sem njóta viðurkenningar og geta metið stöðu sína út frá eigin verðleikum.
- Tilfinningalegt öryggi nemenda sem upplifa væntumþykju annarra.
- Traust þar sem nemendur upplifa að þeir geti treyst þeim sem standa að menntun þeirra.

Börnum skal tryggð í lögum sú vernd og umönnun sem velferð þeirra krefst ([Stjórnarskrá lýðveldisins Íslands](#)). Markmið laga og reglugerða um skólahald er meðal annars að tryggja að nemendum líði vel. Mikilvægt er að þeir búi við öryggi og að gagnkvæmt traust ríki í skólasamfélaginu.

Þessi hluti handbókarinnar, þ.e. kaflar 2 og 3 á við um leik- og grunnskóla og er stuðst við lög, reglugerðir og aðalnámskrár fyrir bæði skólastigin. Þar sem talað er um nemanda eða barn er átt við barn eða ungmenni í leik- eða grunnskóla.

2.1 Sýn skólans á velferð

Bernsku- og æskuárin eru mikilvæg skeið í ævi hvers einstaklings og eiga skólar að leitast við að haga störfum sínum í sem fyllstu samræmi við stöðu og þarfir barna og unglinga. Skólastarfið miðar að virkri þátttöku þeirra í lýðræðissamfélagi innan skólans sem utan. Í lögum um leik- og grunnskóla eru skýrar áherslur á öryggi og velferð og hvatt er til góðs samstarfs allra aðila skólasamfélagsins um farsælt skólastarf. Allir geta verið sammála um að nemendur eiga að upplifa góðar minningar úr skóla, hvort heldur sem er námslega, félagslega eða tilfinningalega. Barni sem líður vel í skóla, á góða vini og upplifir beina þátttöku í að móta góðan skóla er líklegt til að ná árangri í skólastarfi. Góður árangur í skóla hefur einnig áhrif á heilsufar. Áhrifin af góðum árangri í skólastarfi og vellíðan eru gagnkvæm. Barn sem býr við tilfinningalegt og félagslegt öryggi í skólanum er líklegt til að geta metið stöðu sína og náð árangri á eigin forsendum.

Samkvæmt [reglugerð um ábyrgð og skyldur aðila skólasamfélagsins í grunnskólum nr. 1040/2011](#) skulu skólar skapa sameiginlega sýn skólans um velferð og birta í skólanámskrá. Mikilvægt er að sýnin sé skilgreind, að unnið sé að því að styrkja ímynd skólans og skapa sameiginlegan skilning meðal starfsmanna, nemenda, foreldra og grenndarsamfélagsins. Í skólasamfélaginu er lögð rækt við vinnu að almennri velferð nemenda og gegn andfélagslegri hegðun eins og einelti, öðru ofbeldi og niðurlægingu.

Ekki er til sambærileg reglugerð fyrir leikskóla en í lögum um [leikskóla nr. 90/2088](#) segir að meginmarkmið uppleids og kennslu í leikskóla skulu meðal annars vera að:

- hlúa að börnum andlega, vitsmunalega og líkamlega í samræmi við þarfir hvers og eins svo að börnin fái notið bernsku sinnar

- stuðla að víðsýni barna og efla siðferðisvitund þeirra
- leggja grundvöll að því að börn verði sjálfstæðir, virkir og ábyrgir þátttakendur í lýðræðisþjóðfélagi
- rækta hæfileika barna til tjáningar og sköpunar í þeim tilgangi m.a. að styrkja sjálfsmynd þeirra, heilbrigðisvitund, öryggi og hæfni til mannlegra samskipta

Skólinn er, næst á eftir heimili barnsins, mikilvægasta umhverfi þess, og þar mótast meðal annars félags- og tilfinningaþroskinn. Því er mikilvægt að skólar móti sér sýn á velferð og birti hana í skólanámskrá sinni.

Hér að neðan eru talin upp nokkur atriði sem vert er að hafa til hliðsjónar við mótun heildarsýnar skóla á velferð nemenda:

- Markmið um aukna velferð nemenda er samvinnuverkefni skóla og heimilis.
- Að skólinn skilgreini í hverju jákvæður skólabragur felst og móti leiðir til að viðhalda honum. Starfsfólk skóla, nemendur og foreldrar skulu í sameiningu leggja áherslu á að móta og viðhalda góðum starfsanda í skólanum og jákvæðum skólabrag.
- Leggja skal áherslu á styrkleika barna og hæfni. Leitast skal við að vinna að fjölbreyttum viðfangsefnum og starfsháttum til að koma til móts við mismunandi námsþarfir ólíkra einstaklinga og stuðla að alhliða þroska, velferð og menntun hvers og eins.
- Helstu þættir heilbrigðis sem leggja þarf áherslu á eru: jákvæð sjálfsmynd, hreyfing, næring, hvíld, andleg vellíðan, góð samskipti, ábyrgð, öryggi, hreinlæti, kynheilbrigði og skilningur á eigin tilfinningum og annarra.
- Skólinn skal vinna markvisst að forvörnum þar sem hugað er að félagslegri vellíðan og velferð nemenda.
- Skólinn er gríðastaður barna þar sem þau eiga að finna til öryggis. Hafa skal að leiðarljósi að börn og unglingar þarfnast verndar og leiðsagnar fullorðinna.
- Nemendur eiga rétt á að láta skoðanir sínar í ljós í málum sem þá varða og skal tekið réttmætt tillit til skoðana þeirra.
- Nemendur eiga að fá tækifæri til að skiptast á skoðunum við önnur börn og fullorðna þar sem þau í sameiningu finna lausnir og miðla málum.
- Þarfir og áhugi barna ættu að vera sá grunnur sem mótar umhverfi og starfshætti skólans. Starfsfólk skóla skal grípa til viðeigandi ráðstafana ef þörf krefur þannig að öll börn fái sem best notið sín miðað við þroska og þarfir hvers og eins.
- Ofbeldi, einelti og annað andfélagslegt atferli skal aldrei liðið. Skólinn skal grípa til viðeigandi ráðstafana til að uppræta slíkt atferli og til að bæta umhverfi nemenda.
- Starfsfólk skóla ber ábyrgð á að börnum líði vel í skólanum.

Í skólasamfélaginu á nemandi að fá tækifæri til að þroska og nýta hæfileika sína og njóta bernsku sinnar. Skólinn á, í samstarfi við foreldra, að kappkosta að fylgjast með og efla alhliða þroska allra barna, veita þeim hollt og hvetjandi uppeldisumhverfi og stuðla að öryggi þeirra og vellíðan.

Samkvæmt aðalnámskrám eru starfshættir skóla og samskipti allra aðila ekki síður mikilvæg en önnur viðfangsefni til að ná markmiðum skólanna og stuðla að velferð og menntun.

Starfshættir skólanna skulu mótast af umburðarlyndi og jafnrétti, lýðræðislegu samstarfi og ábyrgð.

Námsárangur byggir á forsendum nemandans sjálfs, samskiptum og samkennd með vinum og félögum og í samskiptum við kennara, annað starfsfólk sem og af upplifun nemandans um eigin stöðu. Æskilegt er að nemandinn taki þátt í aðgerðum til að móta vinsamlegt umhverfi í skólanum.

Foreldrar eru hluti af skólasamfélaginu og er mikilvægt að traust og virðing ríki milli heimilis og skóla. Foreldrar nemenda skulu gæta hagsmuna barna sinna. Þeir skulu hafa náði samráð við starfsfólk skóla og fylgjast með skólagöngu þeirra og veita þær upplýsingar sem kunna að skipta máli fyrir skólastarfið og velferð barnanna. Foreldrum ber að greina skólanum frá þeim þáttum sem kunna að hafa áhrif á námsframvindu, ástundun og hegðun, svo sem um vanlíðan barna sinna og áföll sem gætu haft áhrif á skólagönguna, sem og þegar breytingar verða á högum þeirra og aðstæðum.

Í [reglugerð um ábyrgð og skyldur aðila skólasamfélagsins í grunnskólum nr. 1040/2011](#) segir að skólastjórnendum og kennurum beri að eiga samstarf við foreldra um hegðun, líðan og samskipti barna þeirra. Umsjónarkennarar skulu upplýsa foreldra reglulega um skólabrag og bekkjaranda og leita eftir uppbyggjandi samstarfi við foreldrahópinn um hvorutveggja. Þetta á einnig vel við um leikskólann.

Skólar eiga að hafa frumkvæði að því að stuðla að góðu samstarfi heimilis og skóla með það að markmiði að tryggja farsælt skólastarf, almenna velferð og öryggi nemenda. Kennurum og öðru starfsfólki ber að sýna fjölbreyttum fjölskyldugerðum, menningu og aðstæðum skilning og virðingu.

Í leikskóla á að leggja áherslu á sjálfstæði og frumkvæði og hvetja hvert barn til að taka ábyrgð á sjálfu sér. Eftirfarandi leiðarljós í aðalnámskrá leikskóla eiga að vísa leikskólum veginn í mótun leikskólastarfs um velferð. Starfsfólk leikskóla, í samráði við foreldra og börn, þarf að koma sér saman um hvernig starf leikskólans tekur mið af leiðarljósunum og skrá aðferðir og leiðir í skólanámskrá leikskólans:

- Leikskóli á að vera lýðræðislegur vettvangur og lærdómssamfélag þar sem starfsfólk, foreldrar og börn eru virkir þátttakendur og hafa áhrif á ákvarðanir um málefni leikskólans.
- Starfshættir leikskóla eiga að hvetja til samvinnu og samstarfs milli barna, starfsfólks, foreldra og nærsamfélags.
- Leikskóli á að vera samfélag þar sem hver einstaklingur nýtur virðingar og leggur sitt af mörkum.
- Leikskólastarf skal byggjast á jafnrétti, virðingu fyrir margbreytileika mannlífsins og öðrum menningarheimum.
- Virða skal rétt allra sem þar dvelja, óháð kynferði, bakgrunni, aðstæðum eða getu og leitast við að koma til móts við þarfir allra.
- Starfshættir leikskóla eiga að stuðla að því að börn læri að bera virðingu og umhyggju fyrir öðru fólk og þrói með sér samkennd, tillitssemi og vináttu.

- Í leikskóla á að stuðla að því að börn þrói með sér jákvæða sjálfsmynd með því að virða sérstöðu og sjónarmið hvers einstaklings.

Í [reglugerð um ábyrgð og skyldur aðila skólasamfélagsins í grunnskólum nr. 1040/2011](#) eru eftirfarandi markmið:

- nemendur geti notið bernsku sinnar í skólastarfi, notið hæfileika sinna og séu öryggir í öllu starfi á vegum skólans
- stuðla að ábyrgð nemenda á eigin námi, hegðun og samskiptum með hliðsjón af aldri, þroska og aðstæðum að öðru leyti
- allir í skólasamfélaginu kappkosti í sameiningu að stuðla að og viðhalda góðum starfsanda og jákvæðum skólabrag, þar sem öryggi, vellíðan og heilbrigði eru leiðarljós
- stuðla að góðu samstarfi og samráði milli foreldra og skóla um nám nemenda, hegðun og samskipti og stuðla að gagnkvæmu trausti allra aðila í skólasamfélaginu, gagnkvæmri virðingu, samábyrgð, kurteisri framkomu og tillitssemi
- haldið sé uppi námsaga þar sem tekið er tillit til þarfa nemenda, þroska og hæfni þeirra, með áherslu á mannréttindi, jafnrétti, lýðræðisleg vinnubrögð og bann við mismunun af öllu tagi
- hver grunnskóli setji sér skólareglur með skýrum viðbrögðum við brotum á reglunum, að úrræði og viðbrögð stuðli að jákvæðri hegðun og miði að því að rækta persónuþroska og hæfni nemenda

2.2 Forvarnir

Skólinn skal vinna markvisst að forvörnum með því að stuðla markvisst að velferð barna og farsælli skólagöngu þeirra þar sem hugað er að andlegri, líkamlegri og félagslegri vellíðan.

Góð heilsa er undirstaða velfarnaðar í námi og starfi og virkrar þátttöku í samfélaginu. Heilsa er skilgreind sem líkamleg, andleg og félagsleg velferð. Líðan barns hefur áhrif á sjálfsmynd þess, hvort það hafi trú á eigin hæfni, er áhugasamt og sýni vilja og getu til að takast á við mismunandi viðfangsefni. Daglegar athafnir í skóla eiga að stuðla að líkamlegri og andlegri vellíðan barns og góðri heilsu. Í skólum gefst tækifæri til að efla heilbrigði og stuðla markvisst að velferð og vellíðan óháð efnahag og aðstæðum heimila nemenda. Starfsfólk skóla skal ávallt bera velferð nemenda fyrir brjósti og leggja sig fram um að tryggja öryggi, vellíðan og vinnufrið til að þeir geti notið skólagöngunnar. Almenn menntun miðar að því að efla sjálfsskilning einstaklingsins og hæfni hans til að leysa hlutverk sín í flóknu samfélagi. Hugtakið hæfni felur í sér þekkingu og leikni og er samofið siðferðilegum viðhorfum nemenda. Nemendur þurfa að vita hvað þeir kunna og hvað þeir geta, vita hvernig best er að beita þekkingu sinni og leikni til að hafa áhrif á umhverfi sitt og bæta það. Hæfni er þannig meira en þekking og leikni, hún felur einnig í sér viðhorf og siðferðisstyrk, tilfinningar og sköpunarmátt, félagsfærni og frumkvæði.

Upplifun nemenda er mikilvægt atriði í að styrkja velferð þeirra. Það hvernig nemendur upplifa stöðu sína og gengi í skólanum hefur þar áhrif sem og ytri aðstæður eins og skólahúsnæði.

Allt skiptir þetta máli og hefur mismikil áhrif á líðan nemenda. Hafa skal í huga að mælikvarði fullorðinna á þægilegu umhverfi þarf ekki að fara saman við mat barna og unglinga. [Spurningalistar](#) sem lagðir eru fyrir nemendur, foreldra og starfsfólk eru leiðbeinandi um mat á líðan nemenda og beina sjónum að jákvæðum aðstæðum og þeim sem þarf að bæta. Eins geta þeir verið til stuðnings reglubundnum viðtölum við nemendur og foreldra. [Tillögur að spurningalistum](#) má finna í viðauka.

2.3 Réttur barna

Allir nemendur eiga rétt á að stunda nám við sitt hæfi. Tækifærin eiga að vera jöfn óháð atgervi og aðstæðum hvers og eins. Jafnrétti til náms þýðir að nemanda eru sköpuð bestu skilyrði á hans forsendum, óháð félagslegri og námslegri stöðu. Nemendur eiga að njóta styrkleika sinna og þeim á að vera leiðbeint við að draga þá fram. Nemandi sem upplifir stöðugt að verða undir og ná ekki settu marki, upplifir vanlíðan og vanmátt í skóla. Leggja skal áherslu á styrkleika barna og þörf þeirra fyrir vernd og leiðsögn fullorðinna. Skólum ber að sinna forvarnarstarfi með því að stuðla markvisst að velferð barna og farsælli skólagöngu þeirra. Starfsfólk skóla skal grípa til viðeigandi ráðstafana ef þörf krefur þannig að öll börn fái sem best notið sín.

[Samkvæmt barnalögum nr. 76/2003](#) á barn rétt á að lifa, þroskast og njóta verndar, umönnunar og annarra réttinda í samræmi við aldur sinn og þroska og án mismununar af nokkru tagi. Óheimilt er að beita barn hvers kyns ofbeldi eða annarri vanvirðandi háttsemi. Það sem barni er fyrir bestu skal ávallt hafa forgang þegar teknar eru ákvarðanir um málefni þess. Barn á rétt á að láta skoðanir sínar í ljós í öllum málum sem það varða og skal tekið réttmætt tillit til skoðana þess í samræmi við aldur og þroska.

Í [samningi Sameinuðu þjóðanna um réttindi barnsins nr. 18/1992](#) segir að með hliðsjón af réttindum og skyldum foreldra eða lögráðamanna, eða annarra sem bera ábyrgð að lögum á börnum, skuldbinda aðildarríki sig til að tryggja börnum þá vernd og umönnun sem velferð þeirra krefst, og skulu þau í því skyni gera allar nauðsynlegar ráðstafanir á sviði löggjafar og stjórnsýslu.

Í [barnaverndarlögum nr.80/2002](#) segir að allir sem hafa uppeldi og umönnun barna með höndum skulu sýna þeim virðingu og umhyggju og óheimilt er með öllu að beita börn ofbeldi eða annarri vanvirðandi háttsemi.

2.4 Tilkynningaskylda til barnaverndarnefnda

Í [barnaverndarlögum nr. 80/2002](#) stendur að hverjum þeim sem stöðu sinnar og starfa vegna hefur afskipti af málefnum barna og verður í starfi sínu var við að barn búi við óviðunandi uppeldisskilyrði, verði fyrir áreitni eða ofbeldi eða að barn stofni heilsu sinni og þroska í alvarlega hættu er skylt að gera barnaverndarnefnd viðvart. Sérstaklega er skólastjórnur, kennurum, þroskaþjálfum og öðrum þeim sem koma að málefnum barna í skólasamfélaginu

skylt að fylgjast með hegðun, uppeldi og aðbúnaði barna og gera barnaverndarnefnd viðvart ef ætla má að aðstæður barns séu óviðunandi. Tilkynningaskylda gengur frammar ákvæðum laga eða siðareglna um þagnarskyldu viðkomandi starfsstétta.

Á vef Barnaverndarstofu má finna [verklagsreglur um tilkynningaskyldu starfsmanna leik-, grunn- og framhaldsskóla til barnaverndarnefnda](#).

2.5 Skólabragur

Jákvæður skólabragur sem verndar og styrkir nemandann byggir meðal annars á þátttöku hans. Jákvætt námsumhverfi og gott skólahúsnæði stuðlar að góðum námsárangri.

Þættir sem skipta máli eru meðal annars:

- Ytra umhverfi: Skólaumhverfið: er það hjart og hlýtt, eru góðar aðstæður til að vera með vinum?
- Innra umhverfi: Stemning, samskiptamáti, áhrif nemenda (hafa nemendur komið að mótun umhverfis og aðstæðna)
- Skilaboð hinna fullorðnu: „Þú sem nemandi skiptir máli og við viljum að þú lærir“
- Öryggi: Starfsmaður er alltaf til staðar og nemendur geta treyst honum til að bregðast við og grípa inn í aðstæður.
- Félagsstaða foreldra er misjöfn og getur haft áhrif á samskipti heimilis og skóla.

2.6 Starf skóla gegn einelti

2.6.1 Leikskólinn

Í lögum og reglugerðum er ekki kveðið á um skyldur leikskóla til að gera sér stefnu um aðgerðir gegn einelti. Andi laga um leikskóla og aðalnámskrá leikskóla eru þó hvatning til að leikskólar setji sér stefnu til að koma í veg fyrir og bregðast við líkamlegu, andlegu og félagslegu ofbeldi og félagslegri einangrun. Leikskólar geta nýtt sér þær tillögur sem fram koma í kaflanum hér að neðan um grunnskólann.

2.6.2 Grunnskólinn

Í 7. grein [reglugerðar um ábyrgð og skyldur aðila í skólasamfélaginu í grunnskólum nr. 1040/2011](#) segir að allir skólar skulu hafa heildstæða stefnu fyrir skólann til að fyrirbyggja og bregðast við líkamlegu, andlegu og félagslegu ofbeldi og félagslegri einangrun. Skólar skulu setja sér aðgerðaáætlun gegn einelti með virkri viðbragðsáætlun til að takast á við eineltismál í skólanum. Áætlunin skal ná til allrar starfsemi og alls starfsfólks skóla og skal kveða á um skyldur þess til að vinna gegn einelti með ábyrgum og virkum hætti. Áætlunin skal ná til allra nemenda og styrkja þá til að bera virðingu hver fyrir öðrum, sýna tillitssemi og samkennd og taka afstöðu gegn einelti.

Aðgerðir gegn einelti eru órjúfanlegur þáttur í að skapa nemendum öruggt umhverfi og taka til skólans í heild, einstakra námshópa og einstaklinga. Hver kennari ber ábyrgð á að framfylgja með virkum og ábyrgum hætti aðgerðaáætlun skólans gegn einelti og skólastjóri ber ábyrgð á að starfið sé samhæft.

Eineltisáætlun á að vera virk í skólanum. Traust og vellíðan nemanda byggir á að honum sé ekki strítt eða hann niðurlægður á annan hátt. Nemandi á að geta treyst starfsfólki skólans til

að grípa inn í aðstæður og skipta sér af sé þess þörf. Kanna þarf reglulega eðli og umfang eineltis í skólum, kynna niðurstöður og nýta þær til úrbóta. Aðgerðaáætlun gegn einelti er hluti af skólanámskrá og er kynnt sérstaklega eftir því sem þurfa þykir og skal birt opinberlega.

Foreldrar grunnskólabarna eða grunnskólar geta óskað eftir aðstoð [fagráðs eineltismála í grunnskólum](#) ef ekki tekst að finna viðunandi lausn, innan skóla eða sveitarfélags, þrátt fyrir ítrekaðar tilraunir og aðkomu sérfræðipjónustu. Ráðuneytið gefur út [verklagsreglur um starfsemi fagráðsins](#), málsmeðferð og eftirfylgni að höfðu samráði við Samband íslenskra sveitarfélaga.

3 Netöryggi

SAFT (Samfélag, fjölskylda og tækni) og samtökin Heimili og skóli hafa í samvinnu við mennta- og menntamálaráðuneyti tekið saman [almenn viðmið um birtingu myndefnis, meðferð upplýsinga um börn á netinu og notkun samfélagsmiðla](#). Viðmiðin gilda einkum um heimasíður skóla, íþróttafélaga og annarra sem koma að æskulýðs- og tómstundastarfi.

4 Slysavarnir og líkamlegt öryggi

Þessi hluti handbókarinnar á við um grunnskóla og er stuðst við lög, reglugerðir og aðalnámskrá. Handbókinni er meðal annars ætlað að vera leiðarvísar við gerð [viðbragðsáætlana](#), fyrir grunnskóla.

4.1 Forvarnir og fræðsla

Allir starfsmenn skóla (bæði fastráðnir og lausráðnir) þurfa að kunna skyndihjálp og viðhalda þeirri þekkingu með því að fara yfir og æfa reglulega viðbrögð við slysum og vá. Mikilvægt er að allir starfsmenn skólans kunni að bregðast við slysi á fumláusan hátt og er það á ábyrgð skólastjóra að svo sé. Hann ætti einnig að sjá til þess að haldið sé námskeið í slysavörnum og skyndihjálp annað hvert ár þar sem starfsmenn endurnýja skyndihjálparréttindi sín. Þeir sem halda slysavarnarnámskeið fyrir starfsmenn skóla skulu hafa til þess bæra þekkingu og reynslu. Einnig er mikilvægt að starfsmenn skóla æfi reglulega viðbrögð við mismunandi slysum.

- Þegar nýir starfsmenn hefja störf í skólanum er mikilvægt að þeir komist á námskeið í slysavörnum og skyndihjálp eins fljótt og auðið er.

Skólastjóri á að hafa yfirlit yfir alla starfsmenn sem hafa klárað skyndihjálparnámskeið. Bent er á að gott er að halda yfirlit yfir þá starfsmenn sem hafa farið á slysavarnarnámskeið í öryggishandbók skólans.

Allt starfsfólk skóla ber ábyrgð á börnum meðan þau eru í skólanum og verður að grípa inn í ef barn sýnir af sér hegðun sem getur leitt til slysa. Starfsfólk þarf að vera meðvitað um hvaða hættur geta leynst í skólum og umhverfi þeirra.

Skólahjúkrunarfræðingar sinna minniháttar slysum og meta áverka þegar þeir eru á staðnum en annars er það hlutverk starfsmanna skólans

Nauðsynlegt er að tryggja að kennarar hafi ávallt yfirlit yfir réttan fjölda nemenda í umsjá þeirra hverju sinni.

4.1.1 Fræðsla starfsmanna um öryggismál

Öryggi nemenda í skólum ætti að vera forgangsmál. Það er því mikilvægt að allir starfsmenn fái þjálfun í öryggismálum. Mikilvægt er að þjálfun í öryggismálum byrji um leið og starfsmenn taka til starfa og að því sé fylgt eftir að þeir öðlist færni í öryggismálum.

Það sem þarf að hafa í huga fyrir alla starfsmenn er meðal annars:

- Námskeið um slysavarnir og skyndihjálp annað hvert ár til að starfsmenn geti endurnýjað skyndihjálparréttindi sín.
- Árleg könnun á kunnáttu og þekkingu starfsmanna í öryggismálum og viðbrögðum skólans við slysum, bruna og annarri vá.
- Regluleg þjálfun starfsmanna í viðbragðsáætlunum og öryggisferlum skólans.

Fyrir nýja starfsmenn þarf sérstaklega að huga að:

- Kynningu á viðbragðsáætlunum og öryggisferlum skólans.
- Kynningu á staðsetningu sjúkrakassa og öryggisblaða.

□ Slysavarnanámskeiði eins fljótt og auðið er.

4.2 Öryggisferlar og viðbragðsáætlanir

Skriflegir og virkir öryggisferlar eiga að vera í öllum grunnskólum og hanga uppi á áberandi stað/stöðum. Mikilvægt er að slíkt svæði sé tilgreint sem neyðarstöð. Allt starfsfólk á að kunna öryggisferla skólans og hafa auðveldan aðgang að skriflegum upplýsingum um þá. Kynna þarf verkferla viðbragðsáætlana fyrir nýju starfsfólki og afleysingastarfsfólki á fyrstu starfsdögum þeirra í skólanum.

4.2.1 Hlutverk og ábyrgð

Skilgreina skal ábyrgð starfsmanna í starfslýsingu og hlutverk þeirra í viðbragðsáætlun. Allt starfsfólk á að vita hvert hlutverk þeirra er ef upp kemur neyðarástand. Stjórnendur öryggismála (öryggisvörður og öryggistrúnaðarmaður) á vinnustað eiga að tryggja öryggi nemenda, eigið öryggi, öryggi starfsfólks, að unnið sé eftir viðbragðsáætlunum og gerð áhættumats. Áhættumat er áhrifarík aðferð við að tryggja hámarksöryggi nemenda í skólum. Áhættumat ætti að byggja á skráningu skóla á slysum þar sem áverkar eru flokkaðir á grundvelli alvarleika. Með því móti verður matið faglegt og hægt að fyrirbyggja að alvarlegir atburðir endurtaki sig.

4.2.2 Reglubundnar æfingar á öryggisferlum

Mikilvægt er að viðbrögð við ólíkum aðstæðum, s.s. alvarlegum slysum, eldi eða náttúruvá séu æfð reglulega.

Með því að æfa mismunandi viðbragðsáætlanir reglulega verður þekking og færni starfsfólks meiri og betri. Það eykur líkur á að unnt sé að bregðast fumlaut við mismunandi aðstæðum.

Mikilvægt er að skólastjóri feli einum starfsmanni að fylgjast með æfingunni og skrá niður hvernig gengur þannig að ef upp koma vandamál sé til skráning að æfingunni lokinni sem farið er yfir, það sem miður fór er rætt og fundnar leiðir til úrbóta. Slíkt ferli er mjög lærdómsríkt og eykur öryggi starfsmanna.

- Viðbragðsáætlanir vegna slyss og eldsvoða er mikilvægt að æfa tvisvar sinnum á ári.
- Viðbragðsáætlun við vá er mikilvægt að æfa einu sinni á ári.

4.2.3 Tegundir viðbragðsáætlana

Gera þarf minnst fjórar ólíkar tegundir viðbragðsáætlana sem taka mið af hættunni.

4.2.3.1 Viðbrögð við slysi	4.2.3.2 Viðbrögð við eldsvoða	4.2.3.3 Viðbrögð við náttúruvá	4.2.3.4 Viðbrögð við hættum vegna hegðunar nemenda
Meta þarf ástand hins slasaða út frá	Koma öllum út og safna þeim saman á fyrirfram	Koma öllum í öruggt skjól og	Fyrirbyggjandi aðgerðir

skyndihjálpar þekkingu	ákveðinn stað	safna saman á fyrirfram ákveðinn stað	
Hringja í 112	Hringja í 112	Hringja í 112	Viðbrögð við ófyrirséðri og yfirvofandi hættu
Tryggja öryggi á slysstað	Nafnakall	Nafnakall	Eftirfylgni vegna einstakra atvika. Verklagsreglur Sambands íslenskra sveitarfélaga. Reglugerð um ábyrgð og skyldur aðila skólasamfélagsins í grunnskólum nr. 1040/2011
Veita slösuðum aðhlyningu	Veita slösuðum aðhlyningu	Veita slösuðum aðhlyningu	

4.2.4 Grunnupplýsingar um nemanda vegna slysa og bráðaveikinda

Mikilvægt er að skólinn hafi grunnupplýsingar um nemendur í tengslum við bráðaofnæmi, sjúkdóma eða slys sem getur þurft að bregðast við fyrirvaralaust. Upplýsingarnar þurfa að vera skriflegar og geymdar á aðgengilegan hátt þar sem allt starfsfólk skólans veit um þær og getur nálgast þær þegar þörf krefur, t.d. þar sem sjúkrakassinn er geymdur og aðrar upplýsingar um viðbrögð við eldsvoða, slysum eða náttúruvá.

Foreldrar bera fyrst og fremst ábyrgð á að slíkar upplýsingar séu réttar. Í byrjun hvers skólaárs er mikilvægt að skólinn hafi frumkvæði að því að yfirfara upplýsingarnar í samráði við foreldra og fái ávallt upplýsingar um breytingar.

4.2.5 Nauðsynlegar upplýsingar um barn vegna slysa og bráðaveikinda:

Nafn barns.

- Kennitala barns.
- Er barn með ofnæmi, nauðsynlegt að skrá öll þekkt ofnæmi.
- Er barnið með greindan sjúkdóm, mikilvægt að skrá heiti sjúkdóms og lækni sem annast barnið.
- Tekur barnið lyf að staðaldri, mikilvægt að skrá heiti lyfs, magn og tímasetningu inntöku.
- Nöfn foreldra, heimilisfang, heimasími, farsími, vinnusími og vinnustaður (nauðsynlegt að skrá heiti hans, deild ef um stóran vinnustað er að ræða og heimilisfang).
- Nafn á þeim sem hægt er að hafa samband við ef ekki næst í foreldra, heimilisfang, heimanúmer, farsími, vinnusími og vinnustaður.
- Taka þarf fram ef foreldrar eiga erfitt með að skilja eða tala íslensku og tilgreina móðurmál þeirra.

4.3 Sjúkrakassi

Í sjúkrakassa á aðeins að vera sá búnaður sem talinn er upp í lista yfir innihald sjúkrakassa hér að neðan. Annað getur tafið starfsfólk við að finna það sem leitað er að. Allir starfsmenn skólans verða að kunna að nota þann búnað sem er í sjúkrakassanum fúmlaust.

4.3.1 Notkunarreglur sjúkrakassa

Mikilvægt er að skólastjóri feli einum starfsmanni ábyrgð á sjúkrakassa. Ábyrgðarmaður sjúkrakassa sér um að í honum sé ávallt sá búnaður sem þar á að vera. Eftir notkun á sjúkrakassa þarf ábyrgðarmaður að fara yfir innihald hans. Ef einhvern búnað vantar í kassann á að gera tafarlaugar úrbætur á því.

Fjöldi sjúkrakassa í hverjum skóla fer eftir stærð og gerð húsnæðis. Mikilvægt er að sjúkrakassi sé ávallt aðgengilegur og að allir starfsmenn viti um staðsetningu hans.

- Í sjúkrakassanum á að vera listi yfir innihald.
- Sjúkrakassi þarf að vera aðgengilegur og auðveldur í flutningum.
- Mikilvægt er að notandi kynni sér innihald kassans og viti hvernig á að nota innihald hans
- Æskilegt er að í skólanum sé til fyrstu hjálpar bakpoki til að taka með í lengri vettvangsferðir.
- Handþvottur er mikilvægur áður en átt er við sár.
- Nota skal einnota hanska þegar blóð er meðhöndlið.
- Dauðhreinsoð innihald kassans hefur takmarkaðan endingartíma. Útrunnum búnaði þarf að skipta út fyrir nýjan.
- Ekki geyma lyf í sjúkrakassanum. Samkvæmt [byggingarreglugerð nr. 112/2012](#) skulu lyf geymd í læstum hirslum.
- Mikilvægt er að fara yfir kassann reglulega.

4.3.2 Listi yfir innihald sjúkrakassa

- 1 rúlla plástur (bréflástur, heftiplástur)
- 1 lítill skæri (stálskæri)
- 1 góð flísatöng (rifflluð)
- 1 stk. 10 sm krepbindi (teygjubindi) eða næsta stærð við
- 1 stk. 7,5 sm krepbindi (teygjubindi) eða næsta stærð við
- 1 stk. 5 sm krepbindi (teygjubindi) eða næsta stærð við
- 1 pk. skyndiplástur 4 sm (tauplástur)
- 1 pk. skyndiplástur 6 sm (tauplástur)
- 1 fetill (þríhyrningur)
- 5 stk. 10-30 ml saltvatn 0,9%
- 5 bómullarpinnar í lokuðu plasti (plastfilmu)
- 1 pk. 10x10 sm vasilíngrisja
- 1 pk. 5x5 sm vasilíngrisja

- 1 stk. sprauta 15 ml
- 1 pk. 10x10 sm grisjur (5 stk.)
- 2 pk. 10x10 sm grisjur (1 stk.)
- 1 pk. 5x5 sm grisjur (5 stk.)
- 2 pk. 5x5 sm grisjur (1 stk.)
- 1 par af einnota latexfrúm hönskum
- 1 stk. einnota blástursgríma (vörn gegn smiti)

4.4 Öryggisatriði í upphafi skólagöngu í nýjum skóla

Góð samskipti á milli foreldra og skólans eru grundvallaratriði þegar tryggja þarf öryggi barna. Þar sem foreldrar og skólinn bera sameiginlega ábyrgð á öryggi barnsins á leið í og úr skóla er mikilvægt að kynna fyrir foreldrum hvaða öryggisreglur gilda í skólanum og hvernig heimilið og skólinn geti hjálpast að við að framfylgja þeim til að tryggja börnum hámarksöryggi. Mikilvægt er að setja upplýsingarnar inn á heimasíðu skólans og að fjalla um öryggismál og viðbragðsáætlanir í skólanámskrá.

Eftirfarandi atriði er mikilvægt að kynna fyrir foreldrum:

- Skólareglur skólans
- Aðferðir skólans við að tryggja jákvæðan skólabrag og öryggi nemenda
- Viðbrögð í skóla ef barn hlýtur minniháttar meiðsli og hvað eru talin minniháttar meiðsli
- Viðbrögð í skóla ef barn hlýtur alvarleg meiðsli
- Upplýsingar um nemanda vegna slysa og bráðaveikinda
- Tryggingar skólans ef barnið slasast – hver ber kostnað
- Þeir ferlar sem unnið er eftir þegar slys verður
- Þeir ferlar sem unnið er eftir eftir í kjölfar slyss
- Fyrirkomulag öryggismála í skólanum og í öllu starfi hans
- Örugg aðkoma gangandi og hjólandi barna að skóla
- Öryggi í akstri skólabíla
- Örugg aðkoma foreldra sem aka börnum í skóla
- Öryggi í ferðalögum skólabarna
- Vinnureglur skólans varðandi ofbeldi og einelti
- Viðbrögð við náttúruvá – almannavarnir
- Starf skólahjúkrunarfræðings – skólaheilsugæslu

Í upphafi hvers skólaárs er mikilvægt að minna foreldra á ákveðin öryggisatriði svo sem öryggi barna á leið í og úr skóla hvort sem þau ganga, hjóla eða eru keyrð í skólann í einkabíl eða í skólabíl.

5 Öryggi í námsumhverfi

Húsnæði og skólalóðir skulu uppfylla kröfur [laga um grunnskóla nr. 91/2008](#), [reglugerðar um búnað skóláhúsnæðis og skólalóða nr. 657/2009](#), [aðalnámskrár grunnskóla](#), [laga um aðbúnað, hollustuhætti og öryggi á vinnustöðum nr. 46/1980](#), [reglugerðar um öryggi leikvallartækja og leiksvæða og eftirlit með þeim nr. 942/2002](#) ásamt [reglugerð um vélar og tæknilegan búnað nr. 1005/2009](#) og [Vinnuumhverfisvísi](#) Vinnueftirlits ríkisins um skóla þar sem við á. Einnig ber að uppfylla kröfur heilbrigðis- og byggingaryfirvalda til slíkra mannvirkja. Húsnæði, skólalóð og allur aðbúnaður þarf að vera þannig úr garði gerður að unnt sé að ná markmiðum laga um grunnskóla og aðalnámskrá grunnskóla. Er þar sérstaklega átt við að nemendum og starfsfólki skóla sé tryggt öruggt og heilsusamlegt vinnuumhverfi sem skapar öryggi og vellíðan þeirra svo sem varðandi hentugan húsbúnað, hljóðvist og lýsingu, fjölbreytni í náms- og leikaðstöðu og annan búnað.

5.1 Fyrirbyggjandi aðgerðir

Mikilvægt er að starfsfólk skóla sé meðvitað um þá hættu sem nemendum getur stafað af í nánasta umhverfi s.s. af tækjum og tólum og sjái fyrir þær hættur sem hugsanlega geta komið upp. Ganga þarf úr skugga um að ekki leynist hættur í umhverfi nemenda sem geta valdið slysum og því er mikilvægt að allt umhverfið sé eins öruggt og hægt er. Æskilegt er að búið sé að fyrirbyggja eins mikið af hættum og hægt er og gera áhættumat.

5.1.1 Starfsmenn

Meta þarf hverju sinni hversu margir starfsmenn þurfa að vera til staðar. Ef starfsfólk þarf að bregða sér frá er mikilvægt að annað starfsfólk sé látið vita. Það hefur komið fyrir að slys hafi orðið í skólum og enginn starfsmaður á svæðinu. Þessum slysum hefði mögulega verið hægt að afstýra hefði starfsmaður verið til staðar.

5.1.2 Skólastofur

Við skipulag og framkvæmd vinnuumhverfis og vinnuaðstæðna í skólastofum skal taka mið af [Vinnuumhverfisvísi](#) Vinnueftirlits ríkisins ásamt öðrum þeim vinnuumhverfisvísimum, lögum og reglugerðum sem þar er getið. Í verkmenntastofum skal sérstaklega hugað að öryggiskröfum um vélar, tæknilegan búnað, efnisnotkun, loftgæði og loftræstingu og aðgengi að fyrstu hjálp og taka mið af [reglugerð um vélar og tæknilegan búnað nr. 1005/2009](#).

5.1.3 Hávaði

Hávaði hefur ekki einungis áhrif á heyrn og nám. Þekkt er að hávaði veldur streitu og getur haft aðrar neikvæðar afleiðingar á andlega og líkamlega líðan barna. Til að meta áhrif hávaða á nám og líðan nemenda í skólum er mikilvægt að við reglulegar kannanir á líðan nemenda í skólum sé spurt sérstaklega út í hljóðvist og vinnuaðstæður barna. Mikilvægt er að mælingar séu miðaðar við börn og unglinga og taki sérstakt tillit til heyrnar og hljóðnæmni þeirra sem og þeirrar starfssemi sem fram fer í skólanum. Mikilvægt er að miðað sé við þau skilyrði sem

þarf til þess að börn geti tileinkað sér námið. Ekki er nóg að miða við þau mörk hávaða sem beinlínis skemma heyrn. Mikilvægt er að allur búnaður sé keyptur með góða hljóðvist í huga. Á vef umhverfisstofnunar eru leiðbeiningar um hljóðvistarkröfur í umhverfi barna þar sem meðal annars má finna góð ráð gegn hávaða í umhverfi barna. Taka skal mið af viðmiðum í [Vinnuumhverfissvísi](#) Vinnueftirlits ríkisins varðandi hávaða. Samband íslenskra sveitarfélaga og kennarasamband Íslands hafa gefið út handbókina [Kennsluumhverfið hlúum að rödd og hlustun](#) sem nýta má við skipulagningu skólastarfs og umhverfis.

5.1.4 Matmálstímar

Á matmálstíma, þegar heitur matur er á borðum, er mikilvægt að hugað sé öryggi nemenda. Ef boðið er uppá heitar súpur eða annan heitan vökva fyrir börn þarf að passa að það hellist ekki yfir þau eða geti brennt þau á annan hátt. Mikilvægt er að setja reglur um öryggi í matmálstímum til að koma í veg fyrir brunaslys.

Mikilvægt er að hafa þarf eftirlit með nemendum þegar þeir nota samlokugrill og örbylgjuofna þannig að nemendur eigi ekki á hættu að hella yfir sig heitum mat. Margir skólar nota samfest borð og bekki á hjólum fyrir nemendur í matsal. Ef borð eða bekkir eru lagðir saman og þeim staflað upp þegar þeir eru ekki í notkun er mikilvægt að gengið sé frá þeim þannig að þeir séu festir við vegg eða gengið frá þeim á annan tryggan hátt til að koma í veg fyrir slys.

5.1.5 Húsgögn

Bókaskápar og hillur, óháð hæð þeirra, á að festa við vegg. Ganga þarf frá öryggi þeirra á viðeigandi hátt t.d. með því að setja festingar á skápana sem auðvelt er að losa. Sé um varanlega staðsetningu slíkra innanstokksmuna að ræða á að koma fyrir festingu á vegg. Slíkur frágangur er mikilvægur í tilvikum jarðskjálfta og ekki síst ef barn klifrar upp á skáp. Æskilegt er að velja skilrúm sem eru stöðug eða festa þau við vegg eða gólf.

Öll húsgögn á hjólum geta verið varasöm en þau eru valtari en hefðbundin húsgögn þrátt fyrir þyngd þeirra. Húsgögn á hjólum eiga einnig að vera föst við vegg með festingum sem auðvelt er að losa og festa aftur. Ef notuð eru hljómtæki eða sjónvarpstæki á vögnum á að festa tækin niður á vagninn.

Stólar og borð eiga að vera stöðug. Ef þau eru völt eða hlutar þeirra farnir að losna er mikilvægt að strax sé gert við þau til að koma í veg fyrir slys.

5.1.6 Hurðir, hurðapumpur og klemmuvarnir

Slyshætta getur fylgt útidyrhurðum í skólum. Ganga þarf úr skugga um að hurðapumpa sé á útidyrhurð og að eftirlit sé með að pumpan virki eins og til er ætlast.

Klemmuvarnir eiga að vera á öllum hurðum þar sem börn á yngsta stigi dvelja og þær þarf að yfirfara reglulega. Endingartími klemmuvarna er oft skemmri á útidyrhurðum vegna veðurfarsáhrifa á efnið í þeim.

Mikilvægt er að hurðastopparar séu settir upp fyrir ofan hurð. Varast ber að hafa hurðastoppara við gólf.

Til að koma í veg fyrir slys er mikilvægt að hafa stoppara á rennihurðum sem hindrar að þær skelli upp að vegg.

5.1.7 Opnanleg fög

Mikilvægt er að opnanleg fög séu með öryggislæsingu. Öryggislæsingin verður að vera stillt með þeim hætti að gluggaopið verði ekki meira en 9 sm. Í sumum byggingum eru gluggar notaðir sem neyðarútgangar. Opnanlegu fögin á þeim eru stór og verða að hafa læsingu sem auðvelt er að opna ef koma þarf fólki út úr brennandi húsi en þó þannig úr garði gerð að yngri börn geti ekki opnað hana.

Í byggingum með gluggum sem ná niður á gólf og aðgengi barna að þeim er auðvelt skal setja öryggisgler.

5.1.8 Gluggakistur

Ganga þarf frá gluggakistum þannig að börn geti ekki fest fætur í þeim. Í mörgum eldri húsum eru gluggakistur mjög djúpar og oft er haft bil frá vegg að gluggakistu til að hiti komist upp. Bilið má ekki vera meira en sem nemur 25 mm.

5.1.9 Gardínubönd

Gardínubönd geta vafist um háls barna. Gardínum með snúru eða perlukedju (t.d. rúllugardínur og rimlagardínur) sem er notuð til að draga þær upp eða niður skal ganga þannig frá að snúran skapi ekki hættu fyrir börn. Til dæmis með því að ganga frá snúrum upp á snúrústytti sem festa þarf ofarlega í gluggakarminn. Perlukedjur er einnig hægt að setja upp á öryggishjól sem fest er á gluggakarminn að innanverðu.

5.1.10 Miðstöðvarofnar, rafmagnsofnar, blöndunartæki og heitt vatn

Heitir miðstöðvarofnar og heitt vatn geta valdið alvarlegum brunaslysum. Mikilvægt er að byggja utan um ofna eða hafa frágang á þann hátt að ekki hljótist slys af. Lagnir sem eru utanáliggjandi og flytja heitt vatn þarf að hylja þannig að börn geti ekki brennt sig á þeim. Rafmagnsofnar eru hættumeiri en hefðbundnir miðstöðvarofnar. Af þeim getur stafað eldhætta og því skal styðjast við leiðbeiningar framleiðenda þeirra ef það þarf að hylja þá. Einnig þarf að gæta þess að staðsetja ekki húsgögn eða annan búnað of nálægt þeim.

Hitastýrð blöndunartæki, með hámark 38°C heitu vatni, eiga að vera á öllum handlaugum í skólum og í sturtum/handsturtum til að koma í veg fyrir að börn brenni sig á heitu vatni.

5.1.11 Stigar og tröppur

Bil á milli rimla má ekki vera meira en 89 mm. Það sama gildir um bil á milli gólfa og handriða. Opið í opnum þrepum má ekki vera meira en 89 mm.

Gæta þarf að því að þrep séu ekki hál. Gæta þarf vel að því að ekki sé notað bón eða annað efni á gólf sem skapar hálku.

Handrið eiga að vera fyrir börn jafnt sem fullorðna. Lágmarkshæð handriða er 120 cm. Handrið eiga að vera með lóðréttum pílum til að hindra klifur.

5.1.12 Salerni

Við hönnun og frágang salerna skal taka mið af [byggingarreglugerð nr.112/2012](#) og [reglugerð um hollustuhætti nr. 941/2002](#).

5.1.13 Eldhús

Í skólaeldhúsum er mikið af hættulegum hlutum s.s. ýmis tæki til matreiðslu og beittir hnífar, því þarf að vera hægt að loka eldhúsinu. Í skólum þar sem opið er inn í eldhús eða nemendur eiga þangað erindi sem hluta af sínu námi á að ganga þannig frá tækjum og tólum að þeir geti ekki skaðast af þeim.

5.1.14 Eiturefni og eitraðar plöntur

Öll eiturefni og önnur hættuleg efni eiga að vera í læstri geymslu og ganga þannig frá þeim að nemendur hafi ekki aðganga að þeim nema undir ströngu eftirliti kennara.

Mikilvægt er að starfsfólk þekki [varnaðarmerkingar á umbúðum](#).

Ef plöntur eru í skólanum ber að ganga úr skugga um að þær séu ekki eitraðar. [Hér má finna lista yfir eitraðar plöntur](#).

5.1.15 Rafmagnsöryggi

Samkvæmt [byggingarreglugerð nr. 112/2012](#) skulu vera lekastraumsrofar (lekaliðar) í öllum byggingum. Lekastraumsrofi er öryggisbúnaður sem kemur í veg fyrir rafmagnslys. Rík krafa er gerð til rafmagnstækja og öryggis þeirra. Ef tækin brotna eða rafmagnssnúran þeirra trosna er mikilvægt að slíkt sé lagað.

Flestar innstungur eru með öryggislæsingu sem kemur í veg fyrir að börn geti stungið hlutum inn í þær og komist þannig í snertingu við rafmagn. Ef innstungur brotna eða losna frá vegg er nauðsynlegt að gera við þær strax.

Fjöltengi geta verið varasöm. Það má ekki nota brotin fjöltengi eða fjöltengi þar sem rafmagnssnúran eða klóin er farin að skemmast.

5.1.16 Kerti og eldfim efni

Fara skal þannig með eld, eldfim efni og önnur hættuleg efni að engin hætta sé á því að eldsvoði eða tjón af völdum mengunar geti af því hlotist. Æskilegt er að banna alla notkun kerta í skólum. Öll umgengni við opinn eld skal vera varfærnisleg og ekki skal skilja logandi kerti eftir eftirlitslaust eða á meðan starfsmaður víkur frá. Kveikjarar og eldspýtur skulu vera geymdar í læstum hirslum.

5.2 Námsgögn og leikföng

Við val á námsgögnum og leikföngum verður að hafa í huga að þau hæfi aldri og þroska þeirra barna sem koma til með að nota þau. Mikilvægt er að skoða viðvörunarmerkingar vel og fara eftir þeim leiðbeiningum sem fylgja leikfanginu. leikföng og leiktæki skulu uppfylla kröfur reglugerðar um öryggi leikfanga og hættulegar eftirlíkingar nr. 408/1994 og vera CE

merkt. Starfsfólk skóla skal framkvæma reglubundið eftirlit með námsgögnum og leikföngum samkvæmt gátlista sem skólinn útbýr.

5.2.1 CE merkingar

Leikföng sem ætluð eru börnum yngri en 14 ára eiga að vera CE merkt. CE merking vöru gefur til kynna að varan uppfylli þær lágmarkskröfur um öryggi og heilsuvernd sem settar eru fram í Evróputilskipunum. CE merkið er ekki öryggis- eða gæðastimpill heldur til staðfestingar á því að leikfangið uppfylli allar skilgreindar kröfur sem gerðar eru til framleiðslunnar samkvæmt CE staðli.

5.3 Íþróttahús

Skólastjóri og íþróttakennarar skulu gæta fyllsta öryggis nemenda á þeirra vegum. Skólastjóri skal fara yfir öryggismál í íþróttakennslu með íþróttakennurum skólans og skulu þeir vinna samkvæmt öryggishandbók þessari ásamt [reglum um öryggi í íþróttahúsum](#).

5.3.1 Ábyrgð íþróttakennara

Íþróttakennari skal ganga frá öllum búnaði á öruggan hátt og fara yfir salinn áður en kennsla hefst og fjarlægja hluti sem mögulega geta valdið slysum á börnum. Gæta skal sérstaklega að því að gengið sé frá öllum mörkum þannig að þau geti ekki dottið yfir börn.

Ef íþróttakennari biður nemendur að aðstoða sig við að ná í búnað eða ganga frá honum er mikilvægt að hann tryggi að örugglega hafi verið gengið rétt frá áður en börnin fara í búnaðargeymslu.

Æskilegt er að íþróttakennari ráðleggi nemendum og foreldrum um réttan fatnað og skó sem hæfa íþróttakennslunni.

5.4 Sund

Í sundkennslu á vegum grunnskóla skal fara eftir reglugerð frá umhverfisráðuneytinu um [hollustuhætti á sund- og baðstöðum nr. 814/2010](#) og [Öryggishandbók fyrir sund og baðstaði](#).

Sundkennarar, sundþjálfarar og leiðbeinendur skulu ávallt gæta þess í samvinnu við starfsfólk sund- og baðstaða að nemendur fari ekki að laug á undan þeim. Sundkennarar, sundþjálfarar og leiðbeinendur skulu aldrei víkja frá laug fyrir en allir nemendur eru farnir inn í búnings- eða baðklefa. Þau varúðaratriði sem hvíla á laugarverði hvíla einnig á kennara og þjálfara varðandi nemendur.

Í 15. grein reglugerðarinnar stendur: „Starfsmenn sem sinna laugargæslu, sundkennarar og sundþjálfarar skulu hafa náð 18 ára aldri og árlega standast hæfnispróf samkvæmt III. viðauka. Prófskírteini skulu vera starfsmönnum heilbrigðiseftirlits aðgengileg.“

5.4.1 Ábyrgð skólastjóra og sundkennara

Skólastjóri ásamt sundkennara ber ábyrgð á að [reglugerð nr. 814/2010 um hollustuhætti á sund- og baðstöðum og Öryggishandbók fyrir sund og baðstaði](#) sé framfylgt. Það skal tekið fram að þó að reglugerðin geri miklar kröfur til rekstraraðilans þá ber sundkennarinn fyrst og fremst ábyrgð á öryggi nemenda. Sundkennari má því aldrei víkja frá nemendum meðan á kennslu stendur.

Í öllum sundlaugum þar sem skólasund fer fram skal vera virkt samstarf um öll öryggisatriði er snúa að skólasundi milli sundkennara og öryggisgæslu sundlaugar.

Í laugum sem ekki hafa laugarverði vinnur skólastjóri að gerð öryggisferla í samvinnu við sundkennara.

5.5 Námsumhverfi úti

Um öryggi á skólalóðum gildir [reglugerð um öryggi leikvallatækja og leiksvæða og eftirlit með þeim nr. 942/2002](#). Reglugerðin tekur á öllum þáttum er lúta að öryggi barna.

Ekki má staðsetja leiksvæði þar sem ætla má að börnum geti stafað hættu eða ónæði af umhverfinu svo sem frá umferð, vegna fallhættu eða hættu á drukknun. Aðkoma að svæðinu fyrir gangandi, hjólandi og eftir atvikum akandi vegfarendur skal vera þannig að ekki skapist óþarfa hættu á og við leiksvæðið.

Hafa skal í huga:

- Að börn geti ekki hlaupið beint út af leiksvæði þar sem umferð er.
- Tryggja þarf góða lýsingu á leiksvæðum.
- Haga skal frágangi á grindverki á lóð skólans þannig að börnum stafi ekki hættu af.
- Við framkvæmdir og viðhald leiksvæða skal taka tillit til eðlis starfseminnar. Umferð vélknúinna farartækja er bönnuð á leiksvæðum utan þess sem nauðsyn krefur, svo sem vegna viðhalds eða endurnýjunar tækja og búnaðar.

Á heimasíðu [Umhverfisstofnunar](#) er öryggisvísir leiksvæða sem gagnlegt er fyrir skólastjóra og rekstraraðila að kynna sér.

5.5.1 Starfsmenn

Meta þarf hverju sinni hversu margir starfsmenn þurfa að vera til staðar í frímínútum og ferðum á vegum skólans. Ef starfsfólk á útivakt í frímínútum þarf að bregða sér frá er mikilvægt að annað starfsfólk sé látið vita.

5.5.2 Lýsing

Í kringum skóla og á öllum leiðum að skóla, hvort heldur er frá bílastæði, gönguleið eða hjólastígum þarf lýsing að vera jöfn, heildstæð og kröftug en ekki blindandi. Lýsing þarf að taka mið af öllum notendum. Samkvæmt [umferðarlögum nr. 50/1987](#) skal birta í umferðarleiðum bygginga og lóða vera nægjanleg til að allir aldurshópar geti athafnað sig óhindrað og af fullu öryggi. Þar sem gert er ráð fyrir umgengni almennings ætti að taka tillit

til heildaráhrifa þannig að tryggt sé að hvergi verði staðbundin, ófullnægjandi birtuskilyrði sem skapað geta slysað. Skipta þarf strax um perur og lagfæra ljós sem hafa bilað.

5.5.3 Ljósastaurar, girðingar og hlið úr járn

Ef girðingastaurar, ljósastaurar og hlið eru úr járn t.d. galvaniseruð, þarf að mála þá upp í 1,5 m hæð því annars er hætt á að börn geti fest við þá tungu eða fingur í frosti.

5.5.4 Ruslaskýli, tunnur og gámar

Huga ber að því að ruslaskýli, tunnur og gámar sem eru staðsett upp við skólabyggingar geta haft ákveðna hættu í för með sér svo sem brunahættu vegna íkveikju í rusli og fallhættu ef börn nota það sem tröppur til að komast upp á byggingar.

5.5.5 Hjólastandar

Mikilvægt er að við grunnskóla séu hjólastandar þannig að börn geti gengið frá hjólum sínum á öruggan hátt. Hjólastandar þurfa að vera staðsettir þar sem ekki er hætt á að fólk falli um þá, helst nokkrum metrum frá inngangi. Mikilvægt er að merkja svæðið í kringum þá þannig að sjóndaprír einstaklingar sjái þá.

5.5.6 Umferð og bílastæði við skólalóð

Þegar barn byrjar í skóla þarf að kynna foreldrum/forráðamönnum barnsins aðkomu umferðar að skólanum. Slíkt felur í sér forvarnir og dregur úr líkum á að hættu skapist vegna umferðar á álagstímum.

Mikilvægt er að allir sem erindi eiga í skóla komist þangað á öruggan hátt gangandi, hjólandi og/eða akandi. Þess skal gætt að umferð akandi, gangandi og hjólandi vegfarenda sé aðskilin eins og hægt er.

Æskilegt er að bílastæði við skóla sé staðsett við skólabygginguna og merkt sérstaklega fyrir starfsfólk og fyrir foreldra.

Gangbrautir skulu merktar þannig að sá sem ekur inn á bílastæðið sjái hvar þær eru.

Nauðsynlegt er að taka á hraðakstri við skóla með bættri hönnun umferðarmannvirkja eða liðsinni lögreglu.

5.5.7 Göngu- og hjólaleiðir barna í skólann

Æskilegt er að sem flest börn gangi eða hjóli í skólann en þannig skapast minni hættu af umferð ökutækja við skólann. Mikilvægt er að kynna árlega öruggar göngu- og hjólaleiðir og ábyrgð foreldra á öryggi barna á leið í og úr skóla. Ávallt skal gæta öryggissjónarmiða í þessum efnum. Æskilegt er að skólinn hafi frumkvæði að því að hvetja börn til að nota hjálm við hjólréiðar. Í viðhengi eru [nokkur góð ráð um gönguleiðir barna í skólann](#)

5.5.8 Akstur með aðföng og önnur umferð á skólalóðinni

Þar sem ekki er sér aðkoma bíla með aðföng er mikilvægt að fara yfir hvar öruggast er fyrir bílana að koma að skólahúsnaðinu og kynna fyrir bílstjórum eða merkja vel bestu og öruggustu leiðina fyrir bílstjóra til að koma með aðföng í skólann.

5.5.9 Göngustígar og gangstéttar

Göngustígar og gangstéttar eiga að vera með slétt yfirborð. Ef meira en 2 sm mishæð er til staðar er hættu á falli. Ef hættulegar misfellur eru komnar í gangstéttar/göngustíga er mikilvægt að það sé lagað sem fyrst.

Niðurföll á göngustígum/gangstéttum eiga að vera;

- í sömu hæð og göngustígurinn/gangstéttin.
- í lagi og hreinsuð reglulega til að koma í veg fyrir vatnstjón í byggingum og hálkumyndun að vetrarlagi.
- með viðeigandi loki sem snýr rétt.

Mikilvægt er að gert sé strax við stífluð niðurföll. Ef lok vantar á niðurföll eða það snýr öfugt er mikilvægt að laga það strax.

5.5.10 Tröppur, rampar og handrið

Tröppur, rampar og handrið eiga að uppfylla ákvæði [byggingarreglugerðar nr. 112/2012](#). Æskilegt er að handrið sé við allar tröppur. Ef brotnar upp úr þrepum eða þau losna þarf að gera við þau strax.

5.5.11 Háalka

Mikilvægt er að huga að hálkuvörnum í kringum skóla. Skýr verkaskipting þarf að vera á meðal starfsmanna sveitarfélaga hvað hálkuvörnir varðar. Áður en starfsemi hefst í skólanum þarf að vera búið að hálkuverja. Sama gildir um snjómokstur.

Þar sem því verður við komið ættu gönguleiðir að skólabyggingum að vera hálkugarðar t.d. með hita undir gangstéttum/göngustígum. Ef ekki er hiti undir gangstéttum/göngustígum er mikilvægt að rekstraraðili sjái til þess að leysa þann vanda með söltun eða sandburði. Æskilegt er að rekstraraðili geri leiðbeiningar um hálkuvörnir í samvinnu við skólastjóra. Ganga þarf úr skugga um að þær séu virkar.

Bílastæði geta oft verið mjög hál og því mikilvægt að gerðar séu sambærilegar ráðstafanir þar.

5.5.12 Leikvallataeki

Leikvallataeki þurfa að uppfylla kröfur reglugerðar [um öryggi leikvallatækja og svæða og eftirliti með þeim nr. 942/2002](#).

Í reglugerð [um öryggi leikvallatækja og leiksvæða og eftirlit með þeim nr. 942/2002](#) kemur fram að:

- Fylgja þarf leiðbeiningum framleiðenda um viðhald á leikvallatækjum.
- Rekstraraðili er ábyrgur fyrir að framkvæma reglubundið eftirlit með leikvallatækjum.

- Innra eftirlit skal framkvæma samkvæmt gátlista og í því skal vera slysaskráning. Í innra eftirlitinu þarf að tilgreina til hvaða úrbóta skal grípa þegar frávik verða frá ákvæðum reglugerðarinnar og hvenær úrbótum var lokið. Mælt er með að innra eftirlit sé hluti af gæðahandbók.
- Ábyrgðaraðili innra eftirlits gerir rekstraraðila viðvart um það sem aflaga fer og bendir á nauðsynlegar úrbætur. Rekstraraðili gerir nauðsynlegar úrbætur eða tekur leikvallatæki úr notkun.

Á heimasíðu [Umhverfisstofnunar](#) má finna upplýsingar og handbækur um skoðanir leiksvæða og leikvallatækja. Þar eru einnig tillögur að gátlistum fyrir reglubundið eftirlit með leikvallatækjum.

6 Eftirlit

Eftirlit með leikvallatækjum og leiksvæðum skal vera í samræmi við kröfur samkvæmt staðlaröðinni ÍST EN 1176 ásamt ÍST EN 1177 sem taldir eru upp í viðauka I með reglugerð [um öryggi leikvallatækja og leiksvæða og eftirlit með þeim nr. 94/2002](#).

Löggildingarstofa (Neytendastofa) hefur eftirlit með því að leikvallatæki á markaði uppfylli settar reglur um öryggi.

Málsmeðferð og réttarfarsúrræði fer eftir ákvæðum laga [um öryggi vöru og opinbera markaðsgæslu nr. 134/1995](#).

Heilbrigðisnefndir sveitarfélaga hafa eftirlit með því að farið sé að ákvæðum laga varðandi leikvallatæki í notkun og öryggi leiksvæða. Tíðni þess eftirlits er háð mati eftirlitsaðila og við slíkt mat skal tekið tillit til umfangs og innra eftirlits þess leiksvæðis sem um ræðir.

Heilbrigðisfulltrúi skal hafa aðgang að öllu skráðu og skjalfestu efni er eftirlitið varðar.

6.1 Innra eftirlit

Í reglugerð [um öryggi leikvallatækja og leiksvæða og eftirlit með þeim nr. 94/2002](#) segir að:

- Í starfsleyfi skuli heilbrigðisnefnd gera kröfu um innra eftirlit á leiksvæðum og með leikvallatækjum.
- innra eftirlitið skal vera samkvæmt ákvæðum staðalsins ÍST EN 1176.
- Innra eftirlit skal framkvæma samkvæmt gátlista og í því skal vera slysaskráning.
- Í innra eftirlitinu skal tilgreina til hvaða úrbóta skal grípa þegar frávik verða frá ákvæðum reglugerðarinnar og hvenær úrbótum var lokið.
- Mælt er með að innra eftirlit sé hluti af gæðahandbók.
- Innra eftirlit greinist í reglubundna yfirlitsskoðun, rekstrarskoðun og aðalskoðun, sbr. ákvæði í viðauka III í reglugerðinni.
- Aðalskoðun skal framkvæmd af hæfum aðila samkvæmt leiðbeiningum framleiðanda leikvallatækja.

Rekstraraðili ber ábyrgð á innra eftirliti. Með hverjum eftirlitsþætti innra eftirlits ætti að vera ábyrgðaraðili sem gerir rekstraraðila viðvart um það sem aflaga fer og bendir á nauðsynlegar úrbætur. Rekstraraðili gerir nauðsynlegar úrbætur eða tekur leikvallatæki úr notkun.

6.1.1 Eftirlit starfsmanna

Í reglugerð [um öryggi leikvallatækja og leiksvæða og eftirlit með þeim nr. 94/2002](#) segir að reglubundna yfirlitsskoðun getur þurft að framkvæma daglega í skólum allt eftir notkun og álagi á leiksvæðinu. Tilgangur hennar er að greina strax hættur sem geta stafað af skemmdarverkum, notkun, slitni eða veðrun. Dæmi um þetta er hættulegt rusl, skemmd leikvallatæki, lausar festingar leikvallatækja og marka, slitnir hreyfihlutir, flísar, útistandandi naglar og skrúfur og óvarðar undirstöður.

Markmiðið með skoðuninni er fyrst og fremst að tryggja öryggi barna á lóðinni. Mikilvægt er að framkvæma skoðun á lóð daglega áður en nemendur fara út í frímínútur.

Eftirfarandi atriði þyrfti að skoða:

- **Hálka:** Kanna þarf hvort mikil hálka er á lóð og göngustígum innan lóðar. Ef svo er skal gera viðeigandi ráðstafanir, s.s. að salta þá fleti sem eru hálir. Mikilvægt er að kanna hálku á yfirborði leiktækja. Ef ísing er úti er ekki ólíklegt að þau séu hál. Meta þarf hvort hindra þurfi aðgang barna að hálum leiktækjum því þau geta verið hættuleg og skapað fallhættu. Ef starfsfólk kemur því ekki við að hálkuverja lóðina með góðu móti þarf að meta hvort æskilegt sé að nemendur fari út að leika sér meðan ástandið varir.
- **Lýsing:** Kanna ber hvort unnin hafa verið skemmdarverk á lýsingu lóðar eða hvort perur hafa bilað. Ef svo er þarf að tilkynna það strax til viðkomandi aðila sem sér um viðhald lóða.
- **Rusl:** Mikilvægt er að allt rusl sé fjarlægð. Sprautur og nálar sem finnast ber að fjarlægja samkvæmt [leiðbeiningum frá landlækni um meðferð á notuðum sprautum og nálum](#).
- **Leiktæki:** Skoða þarf leiktæki til að kanna hvort þau séu brotin eða skemmd. Ef skemmdarverk hafa verið unnin á þeim er mikilvægt að það sé tilkynnt strax til viðeigandi aðila sem sér um viðgerð á leiktækjum. Ef ekki tekst að lagfæra tækin þarf að girða þau af þannig að börn komist ekki að þeim.
- **Undirlag:** Skoða þarf undirlag undir tækjum. Ef möl er notuð sem fallundirlag skal kanna hvort borist hafi grjótt, timbur eða annað í mölinni og fjarlægja það strax sé þess þörf annars virkar öryggisundirlagið ekki ef barn fellur úr tækinu. Þar sem möl er notuð sem öryggisundirlag myndast oft hola t.d. undir rólum. Til að öryggisundirlagið virki þarf að raka mölina reglulega.
- **Gangstéttar:** Sópa þarf gangstéttar. Laus möl sem berst upp á gangstéttar er hættuleg og getur valdið slysi hjá nemendum, foreldrum og starfsfólki.
- **Vatnssöfnun:** Kanna hvort vatn hafi safnast fyrir á lóðinni. Ef rekja má vatnssöfnun til stíflaðs niðurfalls skal tilkynna það til þeirra sem sjá um viðhald á lóðinni.

7 Öryggi í skólaferðalögum

Skólar þurfa að móta sér skýrt verklag um undirbúning og framkvæmd ferða utan skólans, til að tryggja öryggi nemenda í ferðum á vegum þeirra, þar sem meðal annars er hugað að fjölda barna og starfsmanna. Vinna þarf að skipulagningu ferða í góðu samstarfi við foreldra þannig að þeir viti t.d. hvert förinni er heitið, dagskrá og tilgang ferðarinnar og hvaða búnað börnin þurfa að hafa meðferðis. Foreldrar bera ábyrgð á að börnin séu klædd eftir veðri og aðstæðum. Gott verklag er að óska samþykkis foreldra fyrir þátttöku barna í ferðum á vegum skólans. Starfsmaður ætti aldrei að vera einn með börn í ferðum á vegum skólans.

Þegar ferðir eru skipulagðar þarf að gæta þess að ekki sé farið með börn á staði sem þau ráða illa við sökum aldurs eða þroska eins og í fjallgöngur eða á svæði sem þau eiga mjög erfitt með að fara um. Mikilvægt er að tryggja að börn verði aldrei viðskila við starfsfólk skóla í ferðum. Æskilegt er að starfsmenn hafi gsm síma með í ferðalögum á vegum skóla.

Tillaga að [skipulagi við undirbúning ferða á vegum skóla](#) er í viðauka.

7.1 Strætisvagna- og rútuferðir

Kaflinn um „Öryggi í skólaferðalögum“ gildir einnig í strætisvagna- og rútuferðum. Tryggja þarf að í bifreiðinni sé viðeigandi öryggisbúnaður. Mikilvægt er að tryggt sé eitt sæti fyrir hvert barn þannig að öll börn geti notað viðeigandi öryggisbúnað eins og lög og reglur gera ráð fyrir.

Í [reglugerð um notkun öryggis- og verndarbúnaðar í ökutækjum nr. 348/2007](#) er að finna allar upplýsingar um hvernig tryggja skuli börnum öryggi í ökutækjum.

Ef um skólaakstur er að ræða gilda sömu reglur. Einnig gilda [reglur um skólaakstur í grunnskóla nr. 656/2009](#).

[Tillaga að verklagi við strætisvagnaferðir er í viðauka:](#)

7.2 Bátsferðir

Kaflinn um „Öryggi í skólaferðalögum“ gildir einnig í bátsferðum.

Skipuleggja þarf bátsferðir tímanlega og kanna hvort að viðkomandi bátur hafi leyfi til fólksflutninga, en slíkir bátar og skip þurfa að vera með viðeigandi öryggisbúnað og fyrir hámarksfjölda farþega. Afla þarf samþykkis foreldra fyrir slíkum ferðum.

Þegar farið er um borð eða frá borði er æskilegt að fylgja [tillögum um verklag við strætisvagnaferðir](#). Við komu um borð í skipið eða bátinn skal sá sem er ábyrgðarmaður í ferðinni kynna sér hvar björgunarbúnað er að finna og kanna rýmingaráætlun.

7.3 Akstur með börn í bílum starfsmanna

Sveitarfélög ættu að setja sér reglur um hvort starfsmönnum sé heimilt að aka barni í eigin bíl eða ekki þegar minniháttar slys verða og barn þarfnast aðhlyningar og ekki næst í foreldra/forráðamenn. Ef slíkt er heimilað þarf að gæta þess að barnið noti viðeigandi

öryggisbúnað samkvæmt [reglugerð um notkun öryggis- og verndarbúnaðar í ökutækjum nr. 348/2007](#).

Starfsmaður skóla ætti aldrei að vera einn þegar hann ekur barni til aðhlyningar heldur ætti annar starfsmaður að vera með í för til að sinna barninu þannig að ökumaður geti einbeitt sér að akstrinum.

Í þeim sveitarfélögum sem heimila starfsfólki ekki að aka börnum í eigin bíl á heilsugæslu eða slysadeild þarf að hringja eftir leigubíl. Þau sveitarfélög sem eru með slíkar reglur ættu að ganga úr skugga um að bílarnir hafi viðeigandi öryggisbúnað sem hæfir aldri barna hverju sinni.

8 Slys

Í [lögum um landlækni nr. 41/2007](#) segir að landlæknir skuli, í samræmi við reglugerð sem ráðherra setur, skipuleggja og halda skrár á landsvísi um heilsufar, sjúkdóma, slys, lyfjaávisanir, fæðingar og starfsemi og árangur heilbrigðisþjónustunnar. Formleg skráning í Slysaskrá Íslands hófst 1. október 2001. Slysaskrá Íslands inniheldur upplýsingar um slys með meiðslum og upplýsingar um eignatjón í umferðaróhöppum. Einungis eru skráðar lágmarksupplýsingar um slysið sjálft, slasaða einstaklinga og ökutæki.

Hægt er að skoða tölur um fjölda slasaðra eftir aldri og kyni á vefsíðu [Embættis landlæknis](#)

8.1 Að hefja skyndihjálp og sinna barni þar til sjúkrabíll kemur

Starfsfólk skóla, aðrir en skólahjúkrunarfræðingar, hefur ekki heimild til að meðhöndla áverka, slíkt er í höndum lækna og hjúkrunarfræðinga og þeirra sem öðlast hafa til þess sérstakt leyfi. Hlutverk starfsfólks skóla, þegar slys ber að höndum, er að greina, koma í veg fyrir frekara líkamlegt tjón og koma barni til læknis, en það er skilgreint sem skyndihjálp. Á vefsíðu [Rauðakross Íslands](#) má finna stuttar og hagnýtar leiðbeiningar fyrir almenning um hvernig bregðast megi við ýmsum slysum og veikindum. Leiðbeiningarnar henta vel þegar rifja skal upp aðferðir skyndihjálpar, t.d. þegar komið er að umferðarslysi, einstaklingi sem hefur hlotið áverka á höfði, beinbrot eða hjartaáfall.

Hafa ber í huga að:

- Skyndihjálp er veitt út frá mati á ástandi barnsins og því haldið áfram þangað til sjúkrabíll er kominn.
- Í þeim tilfellum þar sem viðkomandi ræður ekki einn við að veita skyndihjálp óskar hann eftir aðstoð nærstaddra.
- Þegar enginn er til aðstoðar, verður viðkomandi að reyna sitt besta og bíða rólegur þangað til sjúkrabíll kemur.

8.1.1 Að koma ró á svæðið - Hinn slasaði gengur alltaf fyrir

Þegar alvarlegt slys verður í skóla eða í ferðum á vegum hans er ekki óeðlilegt að það myndist ringulreið meðal starfsfólks og barna. Til að draga úr líkum á að slíkt ástand skapist er mikilvægt að skólar hafi virka viðbragðsáætlun og æfi hana reglulega.

8.2 Fyrstur á slysstað

Mikilvægt er að sá sem kemur fyrstur á slysstað taki yfir stjórnina, hafi hann till þess bæra þekkingu. Auk þess þarf hann að:

- Meta ástand þess slasaða út frá sinni kunnáttu í skyndihjálpi.
- Aflla upplýsinga frá hinum slasaða eða vitnum.
- Meta hvort hringja á í **Neyðarlínu 112**.
- Veita skyndihjálpi.
- Meta hvort þörf sé á aðstoð annarra starfsmanna.

8.3 Fjögur skref skyndihjálpar

- Tryggja öryggi og koma þannig í veg fyrir frekara slys.
- Meta ástand hins slasaða til að greina hvort um lífshættulegt ástand er að ræða eða ekki. Aðstæður á vettvangi og umkvartanir slasaðra gefa strax góða mynd af ástandinu.
- Kalla til hjálpi, hringja í **Neyðarlínuna 112**.
- Veita viðeigandi skyndihjálpi á rólegan og yfirvegaðan hátt.

8.4 Greiningarstig áverka

1. **Lægsta stig:** Minniháttar skrámur og skurðir sem ekki þarfnast meðferðar á heilsugæslustöð eða á slysadeild. Sár sem starfsmaður má meðhöndla og setja á einfaldar umbúðir. *Dæmi: grunnt klór, kæling á kúlu, skolun á sandi úr auga.*
2. **Miðstig:** Áverkinn sem starfsmaður metur að þarfnist meðferðar á heilsugæslustöð eða slysadeild. Áverkinn er þess eðlis að foreldrar/forráðamenn geta farið með barnið á heilsugæslustöð, til tannlæknis eða á slysadeild. *Dæmi: handleggsbrot, skurðir sem þarfnast saumaskapar, tannáverkar, heilahristingur.* Þó þessir áverkar þarfnist ekki í fyrstu **sjúkrabíl 112** geta þeir breyst í **alvarlegt stig** sökum þess að ástand barns versnar skyndilega. Það þarf starfsmaður að geta metið strax og hringt í **Neyðarlínuna 112**.
3. **Alvarlegt stig:** Áverkar sem falla undir þetta eru t.d. *stórir brunar, meðvitundarleysi vegna höfuðáverka eða annarra hluta, fótbrott/lærbrot, aðskotahlutur í öndunarvegi, hjarta og öndunarstopp.* Mikilvægt er að starfsmenn bregðist fumlaut við og meti alvarleika ástandsins **strax**, virki **viðbragðsáætlun**, hefji viðeigandi skyndihjálparmeðferð og hringi strax í **Neyðarlínuna 112**.

8.5 Hringt á sjúkrabíl og sjúkrakassi sóttur

- Ef hringja þarf á sjúkrabíl er best að fá einhvern nærstaddan til að hægt sé að vera áfram hjá barninu, það veitir því öryggi.
- Í þeim tilfellum þar sem ástandið er lífshættulegt (hjarta- og öndunarstopp, meðvitundarleysi eða köfnun) og enginn nærstaddur verður starfsmaður að fara sjálfur og hringja í **Neyðarlínuna, 112**.
- Mikilvægt er sá sem hringir geti gefið allar upplýsingar, **H-in 3** (Hvar? Hver? Hvað?).
- Ef nauðsynlegt er að nota gögn úr sjúkrakassa má biðja þann sem fór í símann að taka hann með á bakleiðinni. Ef það þolir ekki bið er mikilvægt að annar nærstaddur sé sendur að ná í sjúkrakassann.

8.6 Hvernig á að hringja í Neyðarlínuna - 112

Það er grundvallaratriði að allir starfsmenn skólans kunni að hringja í Neyðarlínuna. Hér á landi er eitt neyðarnúmer fyrir sjúkrabíl, lögreglu og slökkvilið. Neyðarnúmerið er **112, EINN EINN TVEIR** en ekki *hundrað og tólf*.

Athugið að ef hringt er úr borðsíma birtist strax á skjá neyðarlínunnar hvaðan er hringt þ.e.a.s. nafn skólans, heiti götu, hús- og póstnúmer hans. Ef hringt er úr farsíma kemur ekki staðsetning símans upp á skjá Neyðarlínunnar.

Mikilvægt er að sá sem hringir í **112** gefi þeim sem svarar yfirlit yfir ástandið á fyrstu 30 sekúndum samtalsins en það eru **H-in þrjú**:

- **H – HVAR** VARÐ SLYSIÐ. NAFN SKÓLANS, HEIMILISFANG OG NÁKVÆMARI STAÐSETNING Á BARNI (mikilvægt er að taka fram ef barnið er úti á lóð og þá hvar, sérstaklega þar sem lóðir eru stórar).
- **H - HVER** ER ÞAÐ SEM HRINGIR (kynna sig með fullu nafni og taka strax fram að verið sé að hringja úr skóla).
- **H - HVAD** KOM FYRIR, ALDUR OG KYN, HVER ER LÍÐAN VIÐKOMANDI (dæmi: Hinn slasaði heitir Jón Jónsson og er 10 ára, hann féll úr rólu og er mögulega fótbrottinn).

8.7 Viðbrögð gagnvart vitnum og öðrum börnum á slysstað

Mikilvægt er að færa áhorfendur (börn) af svæðinu sem fyrst þannig að þeir þurfi ekki að horfa upp á hinn slasaða.

Starfsfólk kannar hvaða börn urðu vitni af slysinu. Það þarf að tala sérstaklega við þau undir rólegum kringumstæðum og útskýra á sem einfaldastan hátt og út frá þroskaforsendum þeirra hvað gerðist, hvert var farið með þann slasaða (ef við á) og hver var útkoman. Útskýra þarf fyrir öllum börnum skólans það sem gerðist. Mikilvægt er að öll börn fái réttar upplýsingar hjá hinum fullorðnu sem taka strax á málum til að draga úr mögulegri hræðslu þeirra.

- Tryggja þarf að ekkert barn telji sig ábyrgt fyrir því sem gerðist og sitji uppi með sektarkennd. Ábyrgðin er alltaf hjá hinum fullorðnu.
- Í þeim tilfellum þar sem um lífshættulega áverka var að ræða og tvísýnt er um útkomu hjá slasaða barninu er mikilvægt að fá inn aðila sem uppfyllir öll skilyrði um áfallahjálþ. Þetta er sérstaklega mikilvægt í þeim tilfellum þar sem börn látast.
- Ef slasaða barnið er fjarverandi í einhvern tíma er mikilvægt að leyfa félögum þess í skólanum að fylgjast með framvindu mála. Það er einnig mikilvægt fyrir hið slasaða barn að vera í samskiptum við skólann sinn og félagi með bréfasendingum eða öðrum hætti.
- Í þeim tilfellum þar sem kallaður hefur verið til sjúkrabíll er algengt að lögregla komi einnig með. Það getur valdið ótta hjá börnum, því eru allar útskýringar til barnanna nauðsynlegar. Ef því verður við komið er æskilegt að lögreglan komi inn í skólastofu til barnanna (sérstaklega í þeim bekk sem hið slasaða barn tilheyrir) og kynni sig og spjalli við þau.
- Mikilvægt er að láta foreldra vita áður en börnin fara heim úr skólanum að kalla hafi þurft til sjúkrabíll og skýra frá helstu staðreyndum. Þetta á sérstaklega við foreldra í þeim bekk sem slasaða barnið tilheyrir en getur einnig átt við um aðra foreldra skólans eftir aðstæðum hverju sinni. Börn vilja gjarnan tala um það sem þau hafa upplifað og því mikilvægt að foreldrar hafi réttar upplýsingar til að geta rætt við börn sín og hjálpað þeim að jafna sig á því sem þau upplifði.

8.8 Tilkynning til foreldra um slys á barni

Mikilvægt er að skólar setji sér verklagsreglur um tilkynningar til foreldra um á slys á barni.

8.8.1 Slys sem ekki eru talin lífshættuleg

- Öll slys sem ekki eru talin lífshættuleg t.d. beinbrot og skurðir eru tilkynnt beint til foreldra af starfsmönnum skólans. Æskilegt er að umsjónarkennari barnsins eða skólastjóri sjái um að hringja í foreldra.
- Mikilvægt er að sá starfsmaður sem hringir viti nákvæmlega um ástand barnsins og hver viðbrögð skólans hafa verið fram að símtalinu til dæmis hvort hringt hefur verið á sjúkrabíll eða leitað ráða hjá heilsugæslu.

8.8.1.1 Símtalið

- Sá sem hringir kynnir sig með nafni og segir hvaðan er hringt.
- Sá sem hringir á að vera rólegur og tala skýrt.
- Sagt er í stuttu máli frá því sem kom fyrir barnið og reynt að koma strax til skila hvað sé að. Mikilvægt er að nota ekki sterk orð.
- Ef hringt hefur verið á sjúkrabíll er endað á að segja frá því og látið vita hvaða starfsmaður fór með barninu á sjúkrahús/heilsugæslu og hvert var farið.

8.8.2 Lífshættulegt ástand

Mikilvægt er að öll sveitarfélög setji sér verklagsreglur um tilkynningu til foreldra vegna alvarlegra og lífshættulegra slysa á börnum. [Tillaga að verklagsreglum sveitarfélaga](#) er í viðhengi

Athugasemd [B1]: Ath link

Skólastjórum ber að kynna sér þær verklagsreglur sem gilda í sínu sveitarfélagi.

Ef ástand barnsins er lífshættulegt (barnið er í hjarta- og öndunarstoppi eða meðvitundarlaust) þarf að vinna samkvæmt verklagsreglum í hverju sveitarfélagi fyrir sig.

Æskilegt er að tilkynning til foreldra komi frá áfallateymi slysadeildar eða sambærilegu teymi á hverju svæði fyrir sig.

8.9 Eftir slys

Eftir að slys hefur átt sér stað er mikilvægt að fara yfir skráningar á slysinu og öryggisatriði skólans

8.9.1 Skráning slysa í skólum

Mikilvægt er að öll slys sem verða á börnum í skólum séu skráð á tiltekið [slysaskráningarblað](#). Skráning slysa er mikilvægur hluti af innra og ytra eftirliti í skólans. Skólastjóri tekur saman í lok hvers árs hvar, hvenær og hvernig slys hafa átt sér stað og skoðar t.d. hvar hættur í skólanum er að finna eða hvort eftirlit starfsfólks með börnum sé fullnægjandi. Sveitarfélög ættu að taka saman yfirlit yfir slys í skólum árlega.

8.9.2 Hvenær á að skrá slys í skóla?

Öll slys þar sem barn hefur hlotið það mikinn áverka að það þarfnast meðferðar hjá tannlækni, slysadeild, sjúkrahúsi, heilsugæslustöð eða hjá sérfræðingi ber að skrá á slysaskráningarblað. Ekki er ástæða til að skrá alla áverka. Minniháttar áverkar þar sem ekki er hætta á frekari afleiðingum ber ekki að skrá eins og kúla á enni, skrámur, grunnt klór og skolun á sandi úr auga.

Í þeim tilfellum þar sem skólastjóri óskar eftir því að slys sé skráð skal það gert.

8.9.3 Að hverju þarf að gæta þegar skráð er?

Mikilvægt er að við skráningu á [slysaskráningarblaðið](#) sé skráð hver var endanlegur meðferðaraðili og hver áverkagreiningin var. Slysaskráningarblað þar sem þessar upplýsingar vantar er ekki fullgilt. Ef ekki er hægt að skrá það strax verður að bíða eftir að foreldri láti vita hver/hverjir meðferðaraðilar voru og hver endanleg sjúkdómsgreining var. Skólastjóri ber ábyrgð á verklagi um frágang þessara blaða og tryggir að þeim sé framfylgt.

8.9.4 Undirritun foreldra á slysaskráningarblaðið og afrit af því

Meginreglan er að foreldrar þurfa ekki að kvitta á slysaskráningarblaðin nema þar sem sveitarfélög hafa sett um það reglur að svo skuli vera. Hins vegar er nauðsynlegt að foreldri kvitti á slysaskráningarblaðið í þeim tilfellum þar sem starfsmaður skóla hefur metið áverkann

á þann hátt að það þurfi að fara með barnið til læknis/hjúkrunarfræðings en foreldri ákveður að fara ekki eftir þeim tilmælum. Er þetta gert til að tryggja að ekki verði hægt að ásaka starfsmann síðar fyrir vanrækslu. Dæmi um texta sem foreldrar eru beðnir um að skrifa neðst á skráningarblaðið: „Ég undirrituð móðir/faðir barnsins (nafn barns) hef tekið þá ákvörðun að fara ekki eftir tilmælum skólans um aðhlyningu fyrir barnið hjá slysadeild eða heilsugæslu“. Viðkomandi undirritar með dagsetningu, nafni og kennitölu.

Ekki er gert ráð fyrir því að foreldri fái sjálfkrafa afrit af slysaskráningarblaðinu nema að reglur sveitarfélagsins kveði á um það. Foreldrum er heimilt að skoða blaðið og fá afrit af því.

Slysaskráningarblaðið er trúnaðarmál og má því ekki afrita né afhenda það öðrum en þeim sem hafa heimild til að skoða það s.s. heilbrigðiseftirlitið sem ber að skoða þessi blöð til að kanna fjölda slysa og ástæður þeirra sem hluta af sínu ytra eftirliti. Ef beðið er um skráningarblaðið af öðrum þarf leyfi foreldra. Tilgangur beiðninnar þarf að vera skýr, s.s. ef verið er að vinna rannsóknir. Mikilvægt er að einungis þeir sem uppfylla allar kröfur um rannsóknarheimildir og meðferð persónuupplýsinga fái aðgang að slysaskráningarblöðum í rannsóknarskygni.

8.9.5 Hvað er gert við slysaskráningarblöðin?

Skólastjóri ber ábyrgð á að slysaskráningarblöð séu varðveitt og aðgengileg á meðan barnið dvelur þar. Við útskrift nemanda úr skóla skal skólastjóri sjá til þess að blaðið fari í varðveislu í skjalasafni sveitarfélagsins eða til þess sem varðveitir skjalasöfn einkarekinna skóla. Slysaskráningarblöðin þurfa að vera aðgengileg ef foreldrar eða barnið sjálf þurfa á þessum upplýsingum að halda síðar á lífsleiðinni samkvæmt lögum um [Þjóðskjalasafn nr. 66/1985](#).

8.10 Lögregluskýrsla

Ef alvarlegt slys verður í skóla eða slys sem veldur barni áverka sem hugsanlega getur tekið sig upp síðar á ævinni er mikilvægt að lögregluskýrsla sé gerð. Lögregluskýrsla greiðir fyrir afgreiðslu hjá tryggingarfélagum. Skýrslan er varðveitt hjá lögreglu. Skólastjóri getur óskað eftir afriti af henni ef þörf krefur.

Í þeim tilfellum sem hringt er á sjúkrahús kemur lögregla oftast með. Lögregla biður um ýmsar upplýsingar tengdar slysinu. Það er ekki lögregluskýrsla heldur skýrsla vegna útkalls sjúkrabíls því þarf að fá lögreglu á staðinn til að gera sérstaka lögregluskýrslu um atvikið eða biðja um að hún sé gerð samhliða skýrslu vegna útkalls sjúkrabíls. Skólastjóri ber ábyrgð á að lögregluskýrsla sé gerð. Hægt er að óska eftir því að lögregluskýrsla sé gerð eftir á. Til að hægt sé að meta hvenær á að gera lögregluskýrslu þarf oft að biðja eftir að læknisskoðun hafi farið fram.

Ef gerð er lögregluskýrsla á að upplýsa foreldra og rekstraraðila um það.

8.10.1 Slys á börnum sem gera skal lögregluskýrslu um:

- Öll alvarleg slys t.d. áverkar á innri líffærum, drukknun, umferðaslys.

- **Höfuðhögg.** Heilahristingur, brot, umtalsverð blæðing, bjúgur eða annar alvarlegur áverki.
- **Brunaslys.** Ef meira en 8-10% af líkamanum eru brenndur og sár eru djúp.
- **Öll beinbrot.** Sama hversu lítil þau virðast vera. Komi í ljós að grunur um beinbrot sé ekki réttur og barnið aðeins tognað illa þá er óþarfi að gera lögregluskýrslu.
- **Tannáverkar.** Alla áverka á tönnum þar sem spurning er um að fullorðinstennur hafi skaddast, detta úr, brotna eða losna.
- **Augnáverkar.** Allir alvarlegir augnáverkar t.d. skert sjón.
- **Klemmuáverkar.** T.d. fingur fer af eða hangir á húðþjötlu.

8.11 Endurskoðun öryggismála eftir slys

Í kjölfar slyss er mikilvægt að fara vel yfir það sem gerðist og kanna hvort unnt hefði verið að fyrirbyggja það.

Áður en farið er í slíka vinnu þarf að ganga úr skugga um að starfsfólk sem hlut á að máli eigi ekki um sárt að binda. Ef einhverjum starfsmönnum líður illa er mikilvægt að þeir fái viðhlítandi áfallahjálp áður en greiningarvinnan á sér stað.

Samkvæmt [vinnuverndarlögum nr. 46/1980](#) ber atvinnurekandi ábyrgð á að gerð sé skrifleg áætlun um öryggi og heilbrigði á vinnustað sem byggir á áhættumati. Við áhættumat þurfa starfsmenn að vera vakandi fyrir umhverfi sínu með tillit til slysavarna og bregðist við með viðeigandi hætti til að fyrirbyggja slys. Mikilvægt er að starfsmenn upplýsi skólastjóra um atvik sem jaðrar við slys til að koma í veg fyrir að slíkt endurtaki sig.

Í mörgum tilvika alvarlegra slysa í skólum eru engin vitni og því liggja ekki alltaf fyrir upplýsingar um atburðinn. Til að koma í veg fyrir slíkt er mikilvægt að:

- Gera áhættumat á öllum svæðum skólans bæði inni og úti.
- Gera teikningu af lóðinni og gera áhættumat þar sem öll falin og hættuleg svæði eru skilgreind og merkt.
- Tryggja að mönnun sé í samræmi við áhættumat og að starfsmenn hafi yfirlit yfir öll svæði skólans þar sem börn eru bæði úti og inni.
- Ef starfsmaður þarf að víkja frá því svæði sem hann einn hefur yfirsýn yfir gerir hann öðrum viðvart til að tryggja gæslu allra svæða.
- Fara yfir allar aðstæður og verkferla þegar alvarleg atvik eiga sér stað og ræða ábyrgð starfsmanna. Ræða þarf hvað gerðist, hvernig var staðið að öryggismálum, t.d. hvers vegna ekki var starfsmaður á slystað (ef við á) og ákveða hvernig verkferlum verði breytt til að koma í veg fyrir að slíkt endurtaki sig.
- Tryggja að allir starfsmenn þekki áhættumatið og verkferla því tengdu.

8.11.1 Viðtal við foreldra eftir alvarlegt slys

Þegar niðurstöður könnunar á slysi liggja fyrir er mikilvægt að skólastjóri bjóði foreldrum barnsins sem slasaðist viðtal. Í viðtalinu er farið yfir athugun skólans á tildrögum slyssins og

hvað skólinn hyggst gera í framhaldinu. Með því að fara yfir það sem gerðist með foreldrum og til hvaða aðgerða hefur verið gripið í kjölfarið eykst öryggisþilfinning foreldra og traust þeirra til skólans. Því er mikilvægt að halda ekki upplýsingum sem skipta máli frá foreldrum.

Skólastjóri þarf að hafa allar upplýsingar um málið áður en hann tjáir sig um það.

Mikilvægt er að sveitarfélög/rekstraraðilar setji sér verklagsreglur um framkvæmd viðtala eftir alvarleg eða lífshættuleg slys.

8.11.2 Skólaráð og foreldrafélag

Mikilvægt er að foreldrum, skólaráði og foreldrafélagi sé tilkynnt um stöðu öryggismála í skólanum og að skólaráði sé greint frá alvarlegum atvikum sem upp koma. Eftirlitsskýrslur heilbrigðiseftirlits ættu að vera aðgengilegar fyrir foreldra.

8.12 Tilkynning á slysi - Hvert ber að tilkynna?

Mikilvægt er að ákveðin slys sem verða á börnum í skóla séu tilkynnt til þeirra aðila er málið varðar. Þau slys sem þarf að tilkynna eru skilgreind í kaflanum: [Slys á börnum sem gera þarf lögregluskýrslu um.](#)

8.12.1 Tilkynning til rekstraraðila

Tilkynna á öll slys til rekstraraðila til að tryggja að þeir hafi yfirlit yfir öll meiriháttar slys og geti gert viðeigandi ráðstafanir. Rekstraraðilar bera ábyrgð á því að öryggi barna sé tryggt. Rekstraraðili er auk þess ábyrgur fyrir fjármálum og því mikilvægt fyrir hann að hafa þessar upplýsingar t.d. þegar hann undirbýr fjárhagsáætlanir. Þetta ætti einnig að hjálpa við forgangsroðun viðhalds.

Mikilvægt er að verkferlar varðandi tilkynningar til rekstraraðila og þeirra sem hafa eftirlit með húsnæði og leiksvæðum á vegum rekstraraðila séu skýrir þannig að skólastjóri viti hvert hann á að tilkynna slys. Verkferlarnir og gerð þeirra er á ábyrgð rekstraraðila.

8.12.2 Heilbrigðiseftirlit

Heilbrigðiseftirlit viðkomandi sveitarfélags veitir skóla starfsleyfi að uppfylltum ákveðnum skilyrðum. Starfsleyfissskilyrðin taka m.a. á öryggi og slysavörnum, húsnæði og búnaði, leikföngum, lóð, leikvallatækjum og leiksvæði, skráningu slysa og reglubundnu innra eftirliti. Sjá nánar [Starfsleyfissskilyrði fyrir leikskóla og grunnskóla](#) á vef Umhverfisstofnunar.

Heilbrigðiseftirlit sveitarfélaga gerir árlega athugun á að kröfum um öryggi sé framfylgt og að reglubundið innra eftirlit hafi farið fram.

Ef rekja má slys til vanbúnaðar/bilunar á húsnæði, lóð eða öðrum þáttum sem fram koma í starfsleyfissskilyrðum skóla skal tilkynna viðkomandi heilbrigðiseftirliti um slysið. Hægt er að

senda tilkynningu rafrænt á vef [Umhverfisstofnunar](#) en einnig má senda þeim afrit af slysaskráningarblaði.

8.12.3 Tilkynningar til tryggingafélaga

Mikilvægt er að skólastjóri hafi upplýsingar um þær tryggingar sem ná yfir starfsemi skólans.. Sérstaklega er það mikilvægt þegar kemur að slysatryggingum barna. Í þeim tilfellum þar sem slys á barni er þess eðlis að gera þarf [lögregluskýrslu](#) þarf að tilkynna slysið til viðkomandi tryggingafélags. Um er að ræða þau tilfelli þar sem eftirmál geta orðið vegna slyssins og því nauðsynlegt að slysatilkynning sé skilvirk til að réttindi barns séu tryggð síðar. Þá getur þurft að tilkynna til tryggingafélags af öðrum ástæðum.

9 Almannaþarnir og viðbrögð við eldvörnum og náttúruvá

Almannaþarnir snúast um skipulag og stjórnkerfi sem er virkjað á hættustundu. Samkvæmt 1. gr. laga um almannaþarnir nr. 82/2008 er markmið þeirra að skipuleggja og framkvæma ráðstafanir sem miða að því að koma í veg fyrir eða takmarka, eftir því sem unnt er að:

- Almennigur verði fyrir líkams- eða heilsutjóni
- Umhverfi og eignir verði fyrir tjóni af völdum náttúruhamfara eða af mannavöldum, farsóttu eða hernaðaraðgerða eða af öðrum ástæðum
- Veita líkn í nauð og aðstoð vegna tjóns, sem hugsanlega kann að verða eða hefur orðið.

Lögin taka til samhæfðra almannaþarnaviðbragða til þess að takast á við afleiðingar neyðarástands sem kann að ógna lífi og heilsu almennings, umhverfi og eignum.

Sveitarfélög fara með almannaþarnir í héraði í samvinnu við ríkisvaldið. Stjórn almannaþarnamála í hverju lögsagnarumdæmi er í höndum lögreglustjóra sem hefur almannaþarnanefnd sér til fulltingis. Lögreglustjóri fer einnig með stjórn leitar og björgunar í sínu umdæmi.

Mikilvægt er að upplýsingar um viðbrögð við eldvörnum og náttúruvá séu til staðar í skólanum og þær séu skýrar. Skólastjóri setur upp viðbragðsáætlun fyrir sinn skóla og skal fylgja fyrirmælum almannaþarnanefnda á hverjum stað fyrir sig.

Sjá nánari upplýsingar á www.almannaþarnir.is

9.1 Rýming

Ef lögreglustjóri gefur út fyrirmæli um rýmingu er öllum sem staddir eru í skólanum skylt að yfirgefa bygginguna. Almannaþarnir í héraði opna fjöldahjálparstöð og halda skráningu um dvalarstaði fólks þar til því er heimilt að fara til síns heima.

Mikilvægt er að allir skólar geri ítarlega rýmingaráætlun þar sem ábyrgð og verkefni starfsmanna við rýmingu skólans eru skilgreind.

Tillaga að viðbragðsáætlun skóla við rýmingu:

1. Starfsmenn hjálpa nemendum að yfirgefa byggingu gegnum næsta neyðarútgang og safnast saman á fyrirfram ákveðnum stað.
2. Starfsmaður A hringir í 112 eða B í fjarveru A eða C í fjarveru B.
3. Starfsmaður A virkjar „viðbrögð við vá“ eða B í fjarveru A eða C í fjarveru B.
4. Starfsmaður A hefur nafnakall eftir lista eða B í fjarveru A eða C í fjarveru B.

(Starfsmaður A, B og C er ekki endilega sami aðili í öllum tölulíðum)

9.2 Eldvarnir

Eldvarnirnar miða fyrst og fremst að því að tryggja líf og heilsu barna og starfsmanna. Eldvarnir geta einnig dregið verulega úr tjóni á eignum.

Eftirfarandi atriði eiga að vera til staðar og í lagi:

- **Reykskynjarar.** Nægjanlega margir og rétt staðsettir.
- **Þekking** á fyrstu viðbrögðum.
- **Flóttaleiðir**, nægilega margar, greiðfærar og teiknaðar á blað.
- **Slökkvibúnaður** af réttri gerð og rétt staðsettur.

Til að tryggja rétt viðbrögð þarf að huga að virkri umræðu í starfsmannahópnum um brunavarnir og viðbragðsáætlun ásamt reglulegum brunaæfingum meðal starfsmanna og barna.

Eldvarnareftirlitið mælir með að farið sé eftir leiðbeiningum um eldvarnir heimilisins í skólum. Sjá vef [slökkviliðs höfuðborgarsvæðisins](#)

9.3 Náttúruvá

Íslendingar hafa oft þurft að takast á við óblíð náttúruöflin og hættulegar afleiðingar þeirra. Eldgos með tilheyrandi hraunrennsli, öskufalli og jafnvel jökulhlaupi, **aurskriður**, sjávarflóð og snjóflóð, jarðskjálftar, óveður og kuldi hafa bæði valdið manntjóni og fjárhagsskaða.

9.3.1 Loftgæði og svifryk

Á heimasíðu [Umhverfisstofnunar](#) eru upplýsingar um loftgæði og svifryk. Þar er einnig að finna upplýsingar um mælingar á svifryki.

Áhrif svifryks á heilsu fólks er að miklu leyti háð stærð agnanna. Fínar agnir eru heilsufarslega mun hættulegri en þær grófu, en agnir minni en 10 µm eiga auðveldara með að ná djúpt niður í lungun og geta því safnast þar fyrir.

Það sem getur leitt til aukins styrks svifryks er t.d.:

- Þegar það er stilla og þurr í lofti, einkum kaldir vetrardagar. Þá getur mengun safnast upp þar sem að ekki er mikil hreyfing á loftinu.
- Mikil umferð og þá helst við stórar umferðaræðar og nálægt verksmiðjum.
- Mikið rok en þá er aðallega mikið um uppfok á ögnum frá jarðvegi og umhverfi.

9.3.2 Eldgos

Eldgos geta hafist fyrirvaralaust en gera þó oftast boð á undan sér, t.d. með jarðskjálftum sem greinast á mælum [Veðurstofu Íslands](#) og fleiri stofnana. Hætta getur stafað af eldgosum vegna

hraunrennslis og öskufalls. Öskufall úr einu gosi getur borist um allt land með vindum. Gjóskan getur verið varasöm vegna eldinga, eiturgufa og annarra eitrefna.

Fylgja skal fyrirmælum almannavarnarnefndar á svæðinu.

Nánari upplýsingar er að finna á www.almannavarnir.is

Upplýsingar um loftgæði tengt öskufalli og fleiru er meðal annars að finna á heimasíðu [Umhverfisstofnunar](#).

9.3.3 Eldingar

Hætta á eldingum getur skapast við þrumuveður og eldgos. Eldingahætta frá gjósandi eldstöð er mest í gosmekkinum sjálfum og getur breiðst út allt að 30-40 km undan vindi frá eldstöðinni.

Nánari upplýsingar er að finna á www.almannavarnir.is.

9.3.4 Fárviðri

Það telst fárviðri þegar vindhraði hefur náð 33 m/sek, sem jafngildir 64 hnútum (12 vindstig).

Ef Veðurstofa Íslands varar við veðri skal taka það alvarlega. Sérstaklega ef varað er við miklum vindi, snjókomu, frostregni og/eða ofsakulda. Fylgjast skal með tilkynningum og/eða viðvörðunum sem kunna að vera gefnar.

Fylgja ber þeim leiðbeiningum almannavarnarnefndar sem gilda á svæðinu.

Nánari upplýsingar er að finna á www.almannavarnir.is.

9.3.5 Jarðskjálftar

Jarðskjálftar gera sjaldnast boð á undan sér og því nauðsynlegt að gera öryggisráðstafanir fyrirfram og læra rétt viðbrögð. Hægt er að draga verulega úr hættu ef komið er í veg fyrir að þungir hlutir geti fallið yfir starfsfólk og börn.

Viðbrögð við jarðskjálfta

Við jarðskjálfta getur verið hættulegt að hlaupa út úr byggingu. Leita skal skjóls og vera kyrr á öruggum stað innandyra t.d. út í horni við burðarveggi fjarri gluggum. Ef vaknað er upp við jarðskjálfta skal halda kyrru fyrir og nota koddla til að verja höfuð.

Viðbrögð við jarðskjálfta ættu að vera:

- Krjúpa, skýla höfði og halda sér í ef ekki er unnt að komast á opið svæði.
- Fara út í horn burðarveggja, KRJÚPA, SKÝLA höfði og HALDA sér ef unnt er.
- Fara í hurðarop, KRJÚPA, SKÝLA höfði og HALDA sér.
- Fara undir borð, KRJÚPA, SKÝLA höfði og HALDA í borðfót.

Nánari upplýsingar er að finna á www.almannavarnir.is.

9.3.6 Snjóflóð og aurskriður

Veðurstofa Íslands og snjóflóðaathugunarmenn fylgjast með snjóflóðahættu í byggð. Ef snjóflóðahætta skapast skal yfirgefa hættusvæði í samræmi við gefin fyrirmæli lögreglustjóra, sbr. kaflinn „Rýming“. Það sama gildir um aurskriður.

Nánari upplýsingar er að finna á www.almannavarnir.is.

9.3.7 Jökulhlaup

Jökulhlaup stafa ýmist af eldgosum eða jarðhita undir jökli. Stærsta náttúruváin vegna jökulhlaupa hér á landi er vegna eldgoss í Kötlu í Mýrdalsjökli.

Vatnamælingar hafa þróað viðvörðunarkerfi vegna flóða sem eiga upptök í eldstöðvum og jarðhitakerfum undir jökli. Þegar hlutfall jarðhitavatns í jökulvatni hækkar eykst leiðni. Ef leiðni eða vatnshæð fara yfir fyrirfram ákveðin mörk hringir mælirinn í síma Neyðarlínunnar 112. Neyðarlínan 112 sér um að kalla út vatnamælingamann sem metur ástandið.

Fylgja skal leiðbeiningum frá almannavarnarnefnd á svæðinu.

Nánari upplýsingar er að finna á www.almannavarnir.is.

9.3.8 Flóðbylgjur

Flóðbylgjur eru mjög sjaldgæfar hér á landi en þær geta valdið miklu tjóni. Bylgjur geta myndast í kjölfar jarðskjálfta, jökulhlaupa og eldgosa, einnig getur hrun í landgrunnum eða hrun í sjó fram orsakað flóðbylgjur. Flóðbylgjur hafa valdið skaða í kjölfar snjóflóða.

Fylgja skal leiðbeiningum frá almannavarnarnefnd á svæðinu.

Nánari upplýsingar er að finna á www.almannavarnir.is.

10 Viðaukar

Viðaukar sem fara hér á eftir eru hugsaðir sem tillaga eða grunnur að vinnuferlum skóla, skráningarblöðum eða spurningalistum. Hver skóli vinnur sína eigin vinnuferla, skráningarblöð og spurningalista út frá þörfum skólans og þeim aðstæðum sem ríkja í umhverfi hans.

10.1 Tillaga að gátlista fyrir umsjónarkennara vegna eineltismáls

Hér er átt við einn eða fleiri þolendur og gerendur og gert ráð fyrir að kennari bregðist við gagnvart öllum

Umsjónarkennari: _____

Tilkynning vegna gruns um einelti berst dags. _____

Einelti er staðfest já nei dags. _____

Ef merkt er við nei skal umsjónarkennari láta foreldra þolanda og gerenda ásamt skólustjórnendum vita.

Ef merkt er við já er málinu fylgt eftir með eftirfarandi hætti:

Haft samband við foreldra þolanda	☐	dags. _____
Haft samband við foreldra geranda	☐	dags. _____
Tilkynning til nemendaverndarráðs er send	☐	dags. _____
1. Fundur haldinn með þolanda	☐	dags. _____
Fundargerð skráð eftir fund	☐	dags. _____
2. Fundur haldinn með geranda	☐	dags. _____
Fundargerð skráð eftir fund	☐	dags. _____
3. Fundur haldinn með foreldrum þolanda	☐	dags. _____
Fundargerð skráð eftir fund	☐	dags. _____
4. Fundur haldinn með foreldrum geranda	☐	dags. _____
5. Foreldrafundur í bekk haldinn (ef þörf er)	☐	dags. _____
6. Vinna með bekknum*	☐	dags. _____
7. Rætt við aðra aðila ef þörf krefur	☐	dags. _____
8. Rætt við foreldra til að upplýsa um þróun mála:		
Dags. _____	rætt við: _____	
Dags. _____	rætt við: _____	

* Vinna með bekknum - til dæmis:

- Fræðsla um einelti
- Samdar bekkjarreglur gegn einelti
- Umræður um bekkjarreglur
- Bekkjarfundir þar sem rætt er um líðan, samskipti og hegðun
- Nemendur þjálfaðir í að tjá eigin tilfinningar og sjónarmið
- Reynt að auka samstöðu nemenda gegn einelti
- Hlutverkaleikir til að auka upplifun nemenda og skilning á einelti
- Hvetja nemendur til að bregðast við einelti
- Leggja fyrir eineltiskannanir í bekknum
- Leggja fyrir tengslakannanir í bekknum
- Vinabekkir
- Samkomulag milli foreldra um afmælisboð og aðrar samkomur innan bekkjar
- Þjálfar nemendur í að vinna í hópum þar sem sýnd er tillitssemi, sveigjanleiki og umburðarlyndi.

Annað sem umsjónarkennari hefur gert í málinu:

Telji umsjónarkennari sig hafa reynt allt ofangreint án þess að ásættanlegur árangur hafi náðst skal málinu ásamt öllum gögnum s.s. tölvupóstum, dagbókarfærslum, mætingarskrá, fundargerðum og upplýsingum um önnur samtöl (t.d. í síma) við foreldra, komið til nemendaverndarráðs skólans.

Umsjónarkennari kemur máli til XXX dags. _____

10.2 Tillaga að viðbrögðum og vinnuferli starfsfólks grunnskóla við samskiptavanda og einelti

Ef grunur vaknar um samskiptavanda/einelti þá skal eftirfarandi ferli fylgt

Alltaf skal bregðast samdægurs við og vinna eftir eineltisáætlun skóla, þessari vinnu á að vera lokið innan viku.

A Rannsókn meðal nemenda og starfsfólks

A.1 Byrjað er að kanna málið hjá starfsfólki og bekkjarfélögum öðrum en geranda og þolanda.

A.2 Vinnuferli í máli þolanda

Rætt við þolanda. Skráið nöfn, dagsetningu og helstu atriði viðtals.

Foreldrar þolanda eru upplýstir um gang mála.

A.3 Vinnuferli í máli geranda

Rætt við geranda.

Foreldrar geranda eru látnir vita um málið.

B. Ef einelti er staðfest fer eftirfarandi vinna í gang

B.1 Þolandi - Einstaklingsviðtöl við þolanda/þolendur þar sem þeir fá stuðning og tryggt er að þeir láti vita ef eineltið heldur áfram.

B.2 Foreldrar og þolandi – viðtal við foreldra þolanda. Skráið nöfn, dagsetningu og helstu atriði viðtals.

B.3. Gerandi – einstaklingsviðtal Skráið nöfn, dagsetningu og helstu atriði viðtals.

B.4 Foreldrar og gerandi –Umsjónarkennari og skólastjórnandi funda með foreldrum og geranda. Fundargerð er skráð og undirrituð af öllum fundarmönnum.

B.5 Unnið með nemendum. Í framhaldinu eru m.a. haldnir bekkjarfundir um framkomu, samskipti og einelti. Unnið er markvisst að bættum samskiptum í bekknum meðal annars með því að leggja fyrir tengslakönnun og unnið út frá niðurstöðum hennar.

C Eftirfylgni, ekki seinna en viku frá síðustu viðtölum

Umsjónarkennari verður áfram í reglulegu sambandi og skráir niður hvernig gengur.

C.1 Þolandi: Foreldrar þolanda eru látnir vita um gang mála.

C.2 Gerandi: Foreldrar geranda eru látnir vita um gang mála.

C.3 Skipulagður stuðningur er veittur í a.m.k. 6 mánuði bæði til geranda og þolanda.

10.3 Tillaga að skráningarblaði vegna eineltis

Berist til umsjónarkennara nemanda

Sá sem tilkynnir: _____ tilkynnir
dags: _____

Tengsl við þolanda:

Umsjónarkennari: _____ tilkynning
berst dags: _____

Nemendur sem um ræðir:

Meintur þolandi:

Nafn: _____ bekkur: _____

Meintur gerandi/gerendur:

Nafn: _____ bekkur: _____

Nafn: _____ bekkur: _____

Hvers vegna leikur grunur á

einelti? _____

Lýsing á aðstæðum (hvenær það gerðist, í hverju var það fólgið, hversu oft?): _____

Hve lengi hefur eineltið staðið

yfir? _____

Annað sem þarf að taka

fram: _____

ÁVALLT SKAL GÆTA FYLLSTA TRÚNAÐAR VIÐ MEÐFERÐ EINELTISMÁLA

10.4 Tillaga að skráningu á úrvinnslu eineltismála

Nafn þess sem tók að sér umsjón málsins: _____

Dagsetning: _____

Hvað var gert í málinu?

Málslok:

10.5 Tillaga að spurningalistum um viðhorf, líðan og aðstæður nemenda.

Upplýsingar sem fást með spurningalistum geta hjálpað til við skilja betur aðstæður nemenda og viðhorf.

10.5.1 Kennarar

Nám og námsaðstoð

Nafn grunnskóla	Algjörlega		Algjörlega		
	sammála	Sammála	Hvorki né	Ósammála	ósammála
Kennsluhættir miðast við að komið sé til móts við þarfir hvers og eins nemanda.					
Fjölbreytni í námi stuðlar að andlegri og líkamlegri styrkingu nemenda.					
Jafnræði er með kennslugreinum; t.d. er list- og verkgreinum gert jafn hátt undir höfði og bóklegum greinum.					
Námsaðstoð er miðuð við að allir geti stundað nám á eigin forsendum.					
Markvisst er unnið með að efla sterkar hliðar nemenda til að auka vellíðan þeirra og hæfni til að takast á við ný verkefni.					
Aðstoð í bekk er miðuð við að koma til móts við þarfir hvers og eins.					
Sérkennsla er nægjanleg til að fullnægja ákvæðum um aðstoð og vegna sérþarfa nemenda.					
Námsaðgengi er jafnt fyrir fatlaða sem ófatlaða.					
Nemendum eru tryggð námstækifæri í samræmi við ákvæði námskrár.					
Tekið er fullt tillit til þeirra nemenda er vegna máls, þjóðernis eða menningar eru frávik í námshópi					

10.5.2 Allir starfsmenn

Nafn grunnskóla	Algjörlega			Algjörlega	
	sammála	Sammála	Hvorki né	Ósammála	ósammála
Það er sameiginlegur skilningur skólasamfélags, foreldra og grenndarsamfélags að styrkja sýn skólans um velferð nemenda.					
Virk stefna er innan skólans um öruggt og heilbrigt skólaumhverfi.					
Óskir nemenda eru hafðar að leiðarljósi við mótun stefnu um heilbrigt og öruggt skólaumhverfi og um heilsueflingu.					
Foreldrar og nemendur taka þátt í mótun stefnu um velferð nemenda og við endurmat.					
Virk forvarnarstefna er innan skólans.					
Öllum nemendum er skapað námsaðgengi óháð hugsanlegum félagslegum-, andlegum- eða líkamlegum kvillum eða fötlun.					
Stefna og verklagsreglur um velferð nemenda eru kynntar foreldrum sérstaklega, á kynningarfundum, í fréttabréfum og á vefsíðum skólans.					
Það fer fram reglubundið mat á viðhorfum nemenda, heimila og grenndarsamfélags um líðan í skólasamfélaginu.					

10.5.3 Foreldrar

Nám og námsaðstoð

Nafn grunnskóla

Kennsluhættir miðast við að komið sé til móts við þarfir hvers og eins nemanda.

Fjölbreytni í námi stuðlar að andlegri og líkamlegri styrkingu nemenda.

Jafnræði er með kennslugreinum; t.d. er list- og verkgreinum gert jafn hátt undir höfði og bóklegum greinum.

Námsaðstoð er miðuð við að allir geti stundað nám á eigin forsendum.

Markvisst er unnið með að efla sterkar hliðar nemenda til að auka vellíðan þeirra og hæfni til að takast á við ný verkefni.

Aðstoð í bekk er miðuð við að koma til móts við þarfir hvers og eins.

Sérkennsla er nægjanleg til að fullnægja ákvæðum um aðstoð og vegna sérþarfa nemenda .

Námsaðgengi er jafnt fyrir fatlaða sem ófatlaða.

Nemendum eru tryggð námstækifæri í samræmi við ákvæði námskrár.

Tekið er fullt tillit til þeirra nemenda er vegna máls, þjóðernis eða menningar eru frávik í námshópi.

Í skólanum er aðgerðaáætlun gegn einelti með virkri

	Algjörlega sammála	Sammála	Hvorki né Ósammála	Algjörlega ósammála	Veit ekki
Kennsluhættir miðast við að komið sé til móts við þarfir hvers og eins nemanda.					
Fjölbreytni í námi stuðlar að andlegri og líkamlegri styrkingu nemenda.					
Jafnræði er með kennslugreinum; t.d. er list- og verkgreinum gert jafn hátt undir höfði og bóklegum greinum.					
Námsaðstoð er miðuð við að allir geti stundað nám á eigin forsendum.					
Markvisst er unnið með að efla sterkar hliðar nemenda til að auka vellíðan þeirra og hæfni til að takast á við ný verkefni.					
Aðstoð í bekk er miðuð við að koma til móts við þarfir hvers og eins.					
Sérkennsla er nægjanleg til að fullnægja ákvæðum um aðstoð og vegna sérþarfa nemenda .					
Námsaðgengi er jafnt fyrir fatlaða sem ófatlaða.					
Nemendum eru tryggð námstækifæri í samræmi við ákvæði námskrár.					
Tekið er fullt tillit til þeirra nemenda er vegna máls, þjóðernis eða menningar eru frávik í námshópi.					
Í skólanum er aðgerðaáætlun gegn einelti með virkri					

viðbragðsáætlun til að
takast á við eineltismál í
skólanum.

Foreldrar eru virkir í
samstarfi við skólann í að
vinna gegn einelti.

Foreldrum eru kynnt helstu
atriði
eineltisáætlunarinnar.

Foreldrum eru kynntar
niðurstöður kannana um
einelti í skólanum.

Foreldrar hafa komið að
mótun jákvæðs skólabrags.

**10.5.4 Nemendur
Aðstæður í
skólanum**

	Algjörlega sammála	Sammála	Hvorki né	Ósammála	Algjörlega ósammála
Kennslustofurnar eru passlega stórar.					
Það er gott loft í kennslustofunum.					
Matsalur er þægilegur.					
Það ríkir þægilegt andrúmsloft í matarhléi.					
Nám og kennsla eru ekki undir álagi eða stressi.					
Kennslan er skipulögð.					
Það er vinnufriður í kennslustundum.					
Reglur skólans eru réttlátar.					
Agakerfi skólans er réttlátt.					
Ég get rætt trúnaðarmál við umsjónarkennara minn					
Það er auðvelt að komast að hjá skólahjúkrunarfræðingi.					
Ég get rætt trúnaðarmál við skólahjúkrunarfræðing.					
Það er auðvelt að komast að hjá náms- og starfsráðgjafa.					
Ég ræði trúnaðarmál við náms- og starfsráðgjafa.					

10.5.5 Nemendur Samskipti

Nemendum í mínum bekk líður vel saman.
 Okkur gengur vel að vinna saman í bekknum (t.d. í hópavinnu).
 Nemendur í bekknum hjálpast að (t.d. í verkefnavinnu).
 Bekkjarfélagarnir hjálpast að þegar vandamál koma upp.
 Nemendur skakka leikinn ef nemandi verður undir.
 Bekkjarfélagarnir skipta sér markvisst að og segja frá ef einhver verður fyrir einelti.
 Ég á fleiri en einn góðan vin/fleiri en eina góða vinkonu í skólanum sem ég get leitað til.
 Skólafélagarnir taka mér eins og ég er.
 Kennararnir taka mér eins og ég er.
 Kennararnir umgangast okkur á réttlátan hátt.
 Flestum kennurum er umhugað um að okkur líði vel.
 Flestir kennarar eru vingjarnlegir.
 Aðrir starfsmenn taka mér eins og ég er.
 Aðrir starfsmenn umgangast okkur á réttlátan hátt.
 Það er auðvelt að komast að sameiginlegri niðurstöðu með öðrum

Algjörlega sömu skoðunar	Ég er sömu skoðunar	Hvorki né	Ég er á annarri skoðun	Ég er allt annarrar skoðunar

starfsmönnum.

Flestir starfsmenn hafa
áhuga á að vita hvernig
manni líður.

Flestir starfsmenn eru
vingjarnlegir.

10.5.6 Nemendur Um ábyrgð

Foreldrum mínum er umhugað um skólagöngu mína og skipta sér af.

Foreldrar mínir meta mikils að mér gangi vel í skólanum.

Foreldrar mínir hvetja mig svo að mér gangi betur í skólanum.

Foreldrar mínir aðstoða mig við heimanámið.

Foreldrar mínir aðstoða mig ef upp koma vandamál sem tengjast skólanum.

Foreldrar mínir eru fúsir að setja sig í samband við skólann og kennarana.

Ég get fengið aðstoð annarra en foreldra við heimanám.

	Algjörlega sömu skoðunar	Ég er sömu skoðunar	Hvorki né	Ég er á annarri skoðun	Ég er allt annarrar skoðunar
Foreldrum mínum er umhugað um skólagöngu mína og skipta sér af.					
Foreldrar mínir meta mikils að mér gangi vel í skólanum.					
Foreldrar mínir hvetja mig svo að mér gangi betur í skólanum.					
Foreldrar mínir aðstoða mig við heimanámið.					
Foreldrar mínir aðstoða mig ef upp koma vandamál sem tengjast skólanum.					
Foreldrar mínir eru fúsir að setja sig í samband við skólann og kennarana.					
Ég get fengið aðstoð annarra en foreldra við heimanám.					

10.5.7 Nemendur Nám og námsaðstoð

Það sem ég geri í skólanum er metið að verðleikum.
 Ég er metin að verðleikum í skólanum sem persóna/einstaklingur.
 Kennararnir hvetja mig til að segja hvað mér finnst/leggja orð í belg.
 Skoðanir nemenda skipta máli við þróun skólans.
 Í skólanum mínum taka nemendur þátt í að búa til skólareglur.
 Kennarar gera ekki óraunhæfar námslegar kröfur til mín.
 Ég tel mig vinna samvisskusamlega í skólanum.
 Ég sýni ábyrgð í námi.
 Ég þekki veikar og sterkar hliðar mínar í skólanum.
 Ég get fylgst með í kennslutímum.
 Ég hef lagað mig að námsháttum sem henta mér.
 Ég ræð við krefjandi verkefni þar sem reynir á eigið frumkvæði.
 Ég ræð við að einbeita mér að því sem er krafist af mér.
 Ég ræð við námsefnið.
 Ég fæ aðstoð frá kennaranum ef ég þarf á því að halda.
 Ég hef aðgang að námsaðstoð þurfi ég á henni að halda.
 Ég hef aðgang að sérkennslu ef ég þarf á henni að halda.
 Kennarar hvetja mig í námi.
 Mér er hrósað ef ég hef staðið mig vel.
 Ég á auðvelt með nám.
 Yfirferð námsefnis í flestum

Algjörlega sömu skoðunar	Ég er sömu skoðunar	Hvorki né	Ég er á annarri skoðun	Ég er allt annarrar skoðunar

fögum er hæfileg fyrir mig.
Í skólanum eru valgreinar sem
höfða til mín.
Félagslífið í skólanum er
skemmtilegt/áhugavert.

10.5.8 Tillaga að verklagsreglum sveitarfélaga um tilkynningu til foreldra vegna alvarlegra eða lífshættulegra slysa á börnum

- Starfsmaður grunnskóla fer með barninu í sjúkrabíl á slysadeild, sjúkrahús eða heilsugæslu.
- Við innritun barns á slysadeild, sjúkrahús eða heilsugæslu greinir starfsmaður frá því að slysið hafi ekki verið tilkynnt til foreldra. Slysadeildin, sjúkrahúsið eða heilsugæslan sér um að senda aðila úr áfallahjálparteymi til foreldra þar sem þeim er tilkynnt um slysið.
- Þegar ástand barns er lífshættulegt er ekki æskilegt að tilkynna slysið í gegnum síma slíkt getur stefnt foreldrum í hættu.

10.5.9 Tillaga að eyðublaði vegna grunnupplýsinga um nemanda vegna slysa og bráðaveikinda	
Nafn nemanda	Mynd af nemanda
Móðurmál	
Kennitala	
Heimilisfang	heimasími
Forsjáraðili - nafn og móðurmál – tengsl við barn faðir/móðir	gsm sími
Heimilisfang	heimasími
Vinnustaður (heiti hans, deild ef um flókinn vinnustað er að ræða og heimilisfang)	vinnusími
Forsjáraðili - nafn og móðurmál – tengsl við barn faðir/móðir	gsm sími
Heimilisfang	heimasími
Vinnustaður(heiti hans, deild ef um flókinn vinnustað er að ræða og heimilisfang)	vinnusími
Nafn á þeim sem á að hafa samband við ef ekki næst í foreldra	gsm sími
Heimilisfang	heimasími
Vinnustaður (heiti hans, deild ef um flókinn vinnustað er að ræða og heimilisfang)	vinnusími

Er barnið með **ofnæmi**? Skráið öll þekkt ofnæmi.

--

Er barnið með greindan **sjúkdóm**? Skráið heiti sjúkdóms og nafn læknis sem annast barnið ef við á.

--

Tekur barnið **lyf** að staðaldri? Skráið öll lyf: heiti lyfs, magn og tímasetningu fyrir hverja inntöku

--

10.5.10 Tillaga að skipulagi við undirbúning ferða á vegum skóla

- Einn starfsmaður er ábyrgðarmaður í ferðinni.
- Ábyrgðarmaður hefur lista yfir öll þau börn sem eru í ferðinni og upplýsingar um aðstandendur þeirra (t.d. afrit af [grunnupplýsingum um barn vegna slysa og bráðaveikinda](#)).
- Ábyrgðarmaður ber ábyrgð á að ferðasjúkrakassi/ferðasjúkrabakpoki sé tekinn með í ferðina.
- Ábyrgðarmaður þarf að vita nákvæma staðsetningu hópsins hverju sinni ef upp koma veikindi eða slys til geta hringt í neyðarlínuna 112 eða foreldra.
- Mikilvægt er að farsími sé með í för.
- Tryggja þarf að fjöldi starfsfólks sem fer með sé nægilegur.
- Tryggja þarf eftirlit með öllum börnum. Góð leið til þess er að hver starfsmaður er ábyrgur fyrir ákveðnum hópi barna.
- Starfsmenn sem bera ábyrgð á ákveðnum börnum í ferðinni láta ábyrgðarmann vita að öll börnin séu til staðar áður en lagt er af stað í upphafi ferðar og á áningarstöðum.
- Mikilvægt er að börnin beri einhverskonar auðkenni, t.d. endurskinsvesti, þannig að auðveldara sé að fylgjast með hópnum.
- Huga þarf að því að börn séu rétt búin fyrir ferðina miðað við aðstæður og lengd ferðar.
- Mikilvægt er að halda börnunum saman í hóp og tryggja að þau verði aldrei viðskila við starfsfólk skóla eða foreldra/forráðamenn.

Gæta þarf að göngustígum en þar getur verið margvísleg umferð bæði reiðhjóla og rafknúinna ökutækja sem og gangandi vegfarenda.

10.5.11 Tillaga að verklagi við strætisvagnaferðir

- Einn starfsmaður fer fremst og gætir að allri umferð sem kemur á móti hópnum.
- Einn starfsmaður fer síðastur og gætir að umferð sem ekur framhjá hópnum og hefur yfirsýn yfir allan hópinn.
- Aðrir fullorðnir (starfsmenn og foreldrar ef við á) eru staðsettir nær götunni til að koma í veg fyrir að barn hlaupi út á götu.
- Þegar farið er inn í strætisvagn fer einn starfsmaður inn á undan, tilkynnir bílstjóra hvert ferðinni sé heitið og finnur pláss fyrir börnin. Að því loknu fer næsti starfsmaður inn.
- Börnin ganga inn eitt af öðru og fá sér sæti með aðstoð starfsfólks sem er inni í vagninum. Annað starfsfólks bíður úti og sér til þess að börnin haldist í röðinni.
- Starfsmenn hjálpast að við að koma börnum í sæti eftir því sem kostur er. Leitast skal við að börnin setjist alveg upp í sætin en sitji ekki fram á brún þess. Ekki er æskilegt að fleiri en þrjú börn séu í hverjum tveimur sætum. Barn skal aldrei sitja í miðjusæti aftast í vagninum. Ef engin sæti eru laus er gott að nýta hjóla/kerrurými, láta börnin halda sér í eða jafnvel setjast á gólfið.
- Einn starfsmaður fer inn allra síðastur eftir að hafa tryggt að öll börnin séu með í för.
- Gott er að starfsmenn dreifi sér og vakti útgöngudyr til að koma í veg fyrir börnin fari út á röngum stað.
- Þegar komið er á leiðarenda fer allt starfsfólkið út á undan börnunum að undanskyldum tveimur starfsmönnum sem mynda röð og beina hópnum út úr vagninum.
- Starfsfólk sem er fyrir utan vagninn tekur á móti börnunum og lætur þau mynda röð eins langt frá götunni og unnt er. Aðgát skal höfð þegar stigið er út úr vagninum.
- Eftir að hafa talið börnin og tryggt að þau sé öll komin út og að ekkert hafi gleymst í vagninum t.d. föt eða nestispoki fara síðustu tveir starfsmennirnir út úr vagninum.
- Gefa skal bílstjóra merki um að öll börn séu komin út.

10.5.12 Tillaga að slysaskráningablaði fyrir skóla	
Nafn barns	Nafn skóla
Fæðingardagur og ár	Kyn
Heimilisfang	Sími
Dagsetning slyss	Tími slyss

Slysastaður

Íþróttahús	Skólalóð	Tegund leiktækis
Gangur	Leiktæki úti	
Snyrting	Á leið í/úr skóla	
Skólaeldhús/ mótuneyti	Ferðalag	
Verkgreinastofa	Vettvangsferð	Annað
Almenn kennslustofa		

Slysa Valdur, tegund slyss

Högg af/við hlut	Eitrun	Annað
Bruni	Vélar/tæki	
Íþróttir	Eggjárn	
Fall	Umferðaslys	
Hras	Áverki frá öðrum	

Skaddaður líkamshluti

Höfuð	Grindarbotn	Fótleggur
Háls	Handleggur	Hægri
Hryggsúla	Hönd	Vinstri
Brjóst	Lærleggur	Annað
Kviður	Hné	

Meiðsl

Skrámur	Bruni	Klemmdist
Mar	Tognun	Annað
Skurður	Brot	

Meðferð hjá

Starfsmanni skóla	Heilsugæslu	Annað
Slysadeild	Augnlækni	
Tannlækni	Foreldri	

Stutt lýsing á slysi

--

Dags. Undirskrift og kennitala starfsmanns

10.5.13 **Tillaga að verklagsreglum sveitarfélaga um tilkynningu til foreldra vegna alvarlegra eða lífshættulegra slysa á börnum**

Þegar ástand barns er lífshættulegt er ekki æskilegt að tilkynna slysið í gegnum síma slíkt getur stefnt foreldrum í hættu.

- Starfsmaður skóla fer með barninu í sjúkrahús á slysadeild, sjúkrahús eða heilsugæslu.
- Við innritun barns á slysadeild, sjúkrahús eða heilsugæslu greinir starfsmaður frá því að slysið/veikindin hafi ekki verið tilkynnt til foreldra. Slysadeildin, sjúkrahús eða heilsugæsla sér um að senda aðila úr áfallahjálparteymi til foreldra þar sem þeim er tilkynnt um slysið.

10.5.14 Nokkur góð ráð um gönguleiðir barna í skólann.

- Foreldrar bera fyrst og fremst ábyrgð á öryggi barna og það er því á ábyrgð þeirra að barnið komist á öruggan hátt í skólann. Mikilvægt er að hafa gott samstarf um þetta milli heimilis og skóla.
- Mikilvægt er að foreldrar finni öruggustu leiðina fyrir barnið að ganga í skólann. Það er ekki alltaf stysta leiðin. Öruggasta leiðin er sú leið þar sem barnið þarf ekki að fara yfir margar umferðargötur.
- Mikilvægt er að barnið noti endurskin. Best er að endurskin sé á fatnaði barna. Til að barnið sé sýnilegt þarf staðsetning endurskins að vera neðst á fatnaði þess og helst allan hringinn. Endurskinsmerki sem eru örugg og uppfylla kröfur um endurskin eru samkvæmt staðli EN 13356 en sá staðall gerir ráð fyrir að barnið sjáist af ökumanni úr 140 metra fjarlægð.
- Yngstu börn grunnskóla hafa ekki þroska og getu til að sjá fyrir hættur í þeirra nánasta umhverfi það er því mikilvægt að foreldrar fylgi yngstu börnunum í skólann og sæki þau á meðan þau eru að læra öruggu leiðina í skólann og þær hættur sem kunna að vera á leiðinni.